

90

Ketabton.com

پښتو متلونه

ټولونه او تحليل

د

S. STHORNBURN

ژباړه او بياليکنه

د شير محمد کريهي

خپرونکی

د افغانستان د علومو اکاډمي

د ژبو او ادبيا تو علمي او تحقيقي مرکز

پښتو ټولنه

د فولکلور او شفاهي ادب لوی مدیریت

۱۳۶۰

د چاپ مخای : گوندی مطبعه
د چاپ شمیر : ۱۰۰۰

سریزه

د افغانستان علومو اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو علمي او تحقیقي مرکز د فولکلور لوی مدیریت و یارې چی د خپل مترقي او وگړنی دولت د کلتوري پالیسی له مخی دا ولس دادبیاتو ډیر ارزښتمند آثار خپل ملت ته په چاپی ډول وړاندی کوی او دا ولس د کولتور د غنا سبب کیږی، دغه کتاب چی د پښتو ژبی متلونه پکی راټول شویدی د پښتو شفاهی ادب وړیوه مجموعه ده .

دغه متلونه چی په دی مجموعه کی خوندي شوی دا ولس هغه لویی خبری دی چی په هره جمله کی یی لوی مفهوم پروت دی. ښه به داوی چی د متلونو دارزښت ، منځ ته راتگ او نورو ځینو خصوصیاتو یی څه خبری وشی . دهر ملت او ټولنی تاریخ ددوی دروحياتو ښکارندویی کوی او د نفسی خصوصیاتو هنداره ده ، دیوه ملت لوړتوب او کښته توب دهماغه ملت دروحياتو او احساساتو اغیزه او نتیجه ده دټولنو په ټولنیز نفس کی دوه علتونه ډیر مهم دی اول وراثت او دوهم محیط هر محیط ځانته اغیزی لری اخلاق او دودونه ، جزبات نفسیات او نور ټول دانسان مادی او معنوی خصوصیات د چاپیریال په اختلاف تغیر کوی مثلاً : هغه اربابان چی د پښتو - نځواله سیمو څخه دهند ورشوگانو ته واوښتل نوهلته ددوی ټول خصوصیات وگرځیدل مگر هغه اربابان چی په دغو غرو کی میشته شول دبیلو

خصوصیاتو لرونکی دی حُکله ادبیات او ژبه شعر متلونه ، قصی او نور ادبی روایات تل دهغه ملت داجتماعی نفس اوملی خصوصیاتو هنداره وی . نوکه حوک وخواړی چی دیوه ملت ټولنیز خصوصیات او جذبات وخیږی نودنوموړی خیږنی لپاره په ادبیاتو کی ډیر ذخایر اومواد لاسته ورتلای شی . دپښتنو دشفاهی ادبیاتو یومهم ټوک متلونه دی چی په لنډو وینا ووکی حکمتونه او دگتی خبری حُای شوی وی .

په متلو نو کی دملتونو دروحیاتو خواړی پرتی وی او حُینی پوهان وایی چی له شعر خڅه هم متلونه دملتونو پرعقلیت ښه دلالت کوی حُکله متلونه دعوامو له تفکر خڅه حکایت کوی اودعوامو په ژبه وی په مختلفو او ضاعو کی دتجربو نتیجی دی چی په لنډو کلماتو کی حُای شوی دی مثلاً د پښتو دا متل که وگورو : «جنگ په وسله کیږی اوننگ په غله» له نوموړی متل خڅه داسی نتیجه اخستل کیږی .

دپښتنو ټولنیز ژوند دوه رکنه لری :

۱- له حُانه دفاع

۲- یوله بله سره په روغه ژوند کول

په پورتنی متل کی لومړنی رکن ته جنگ او دوهم رکن ته ننگ ویل شوی دی ددوی عسکری احساسات په دفاعی حرکاتو کی او دننگ جذبات په خپلوی او روغه کی د ژوندانه دار مدار وو . وسله په دوی کی مهم اوغله هم دارتیا شی وه (۱) .

نوموړی ټولنیزی اړتیا دوی کرنی ته هڅول ، نویی په معاشره کی زراعتی روحیه اودکرنی قدرکول داخل شول . داروحیه که خه هم دزړو اریائیانو ده او په زړو کتابو کی ددوی زراعتی حالت ډیرښه څرگندشوی مگر په پښتو نوالی کی خودغه روح بلراز شو اودپښتنو دروحیاتوسره سم دننگ دپاره یوه وسیله شوه اوله هغه خڅه مونږ ته معلومیږی چی دپښتنو دټولنیز ژوند اساس ننگ و . نودننگ لپاره غله او کښت ضرور و او دی کیفیت د پښتو-نخوا وگړی اکثر کروونکی اوزراعت پیشه کړل .

په همدی ډول دپښتو هرمتل یوه گتوره وجیزه ده چی ددوی روحیات او ټولنیز ژوند ښه حُینی ښکاری اودپښتنو داولسی ادب هغه بدایه پانگه ده چی دټولنی دژوند ټولی خواړی پکی څرگندی شوی دی : مینه اوبنکلا ، وصال او بیلتون خوښی او خواشینی ، اخلاق او تاریخ ، جغرافیه او مذهب ، اقتصاد اوعدالت ، وطنپالنه اونوری ایدیگانانی پکی حُای کړل شوی دی .

متلونه دپښتنو په هره سیمه ، هرکلی او هر کور کی داوولس دابد یوه مهمه او درنه برخه جوړوی چی په هره سیمه کی په خاص ډول دیوه

مطلب دادا لپاره ویل کپری . او دا چي داوولس دادبیاتو یوه مهمه اوارته
 برخه ده نو په دغه وسیله کله کله متلونه دژوند ترخی په چا اسانوی او
 کیدای شی چی دیوه متل په ویلو دخپل زړه تسکین وکړی اودغم درو نند
 پیتی له خانه لری کړی . متل دخبرویوه لنډه جمله ده چی دمعنا په لحاظ بشپړه
 اود مفهوم په لحاظ عامه وی بناغلی دوست «دپښتو داوولسی ادب لاری» کتاب
 کی لیکلی : «دمتل بلاغت اوفصاحت په دی کی دی چی دفورم له مخی لنډ او
 موجز، اودمعنا په لحاظ مستعار او کنایه ، دافهام له مخی ساده او عام فهم او
 اودافادی په لحاظ په هدف رسا اوسم لکپری . « (۱)

دپورتنی عبارت له مخی رښتیا هم که چیری هرمتل تحلیل او تجزیه
 کړونو دهرمتل په خوراساده الفاظو کی لوی مفهوم پروت وی .
 لومړنی ویونکی ښکاره نه وی خود حکیمانه او فیلسوفانه افادی او ارزښت له
 برکته داوولس پر ژبه جاری پاتی شوی وی اوله یوه نسله بل ته رسپری .
 دمتل په ویلو کی که څه هم شخص مفرد غایب یا مخاطب ځای لری
 خود ویونکی او اوریدونکی له خوا یی دیوهیدو مفهوم او هدف عام وی اودا
 چی متل یا متلونه له کومه شوی او څرنګه پیدا شوی باید وویل شی چی
 د فولکلورستانو په گروهه متلونه هغه وخت داوولس په ژبه جاری شوی
 چی داوولس ژبی لادلیک په قیدنه کی وی راغلی .

متلونه چی د ژبی باار زښته پانګه اود اوولس دژوند پښو او کلتور
 هنداره ده په ژبه کی دپیدا یښت څو لاری لری چی تر ټولو با ارزښته او
 مهمی لاری یی دادی :

دطبعی او ټولنیز وپښو له درکه هغوته دارزښت ور کو لو او په
 مستعار ډول په تیپیکو پښو کی دکارونی او تکرار له لاری .

د تاریخی پښو ددرک او انعکاس له لاری
 - داشعارو اوسند روله لاری

- بیخی محدوده برخه دکتابونو له لاری

- د مذهبی احکامو او روایاتو له لاری

- دنورو ژبو دترجمی او اخستنی له لاری

دیر ځله لنډی دمتلونو په ځای کارول کپری اودا حالت هغه وخت مینځ
 ته راځی چی لنډی له خپلی اصلی معنا څخه ووځی او کنایه معنا افاده کړی
 لکه : په پتاسودی اموخته کرم ماته دجواریو پولی خوننده را کویننه
 داهغه وخت وی چی خپل یار په ښوښوسو غاتونو اموخته وی او کله چی
 ورته ادنی سوغات راوړی نو په دی صورت کی کم بهاسوغات خوننده ورکوی او
 وایسی

ولی دی اول راته ښه سوغات راوور . په همدی ډول دمتلونو او ادبیاتو

(۱) دپښتو داوولسی ادب لاری مخ ۵۸

تر مينځ ډير ځله اخذ او اقتباس ليدل کيږي ډير ځله يوبيت يا مصراع د متل په ځاي تکرار پري او متل گرځي مثلاً :

خپل وطن کشمير دی ما پردي وطن ته چيري وري * زړه می شو ذري ذري
نصيحت په غافلانو اثر نه کا* دسري اوسپني خوشي ټکول دی
متلونه عموماً په ټولنو کي په معياري ژبو خپر يږي ، هغه
متلونه چي په معياري ژبه وي دټولني په هر گوټ کي اوريدل کيږي خو د
ټولني په ځينو سيمو کي داسي متلونه هم وي چي په هغو کي ديوي لهجي
انعکاس ساتل شوي وي لکه :

چي رار سپري دسوات پستي * دخوارانو به بنکاره شي سري پوندي (۱)
ډير ځله په متلونو کي داهم ليدل کيږي چي دژبي ديوي لهجي ديوي کلمي
په ځاي په بله سيمه کي بله کلمه کارول کيږي لکه په لويديځي لهجي کي
کيلگي د موري په زور غورځي .

په ختيځه کي «دکيلگي په ځاي آس کارول کيږي»

په متلونو کي ډير داسي متلونه هم شته چي سندريز خصوصيت لري
چي دمتلونو همدغه سندريز خصوصيت دمتلونو په ارزښت کي ډير رول
لري ، په متلونو کي هر ډول استعاره ، کنايه او مجاز ځاي شوي دي ، خو
سره له دي يي مفهوم اود کاروني مورد بيخي څرگند دي چي ايجاز او دبداعت
خصوصيات يي ادبي مقبوليت عام کړي دي په پښتو ژبه کي عموماً دوه ډوله
متلونه موندل کيږي .

۱- منظوم متلونه

۲- منثور متلونه

دکولتوري وگړي پيژندنې له څيړنو څخه څرگنده شويده چي دهري ټولني
متلونه ځانله ځيني ارزښتونه منعکسوي اونوموږي ارزښتونه هغه ارزښتونه
دي چي په ټول تاريخ کي دگډو تجربو له لاري مونږ ته رارسيدلي دي (۲)
متلونه چي ځيني ارزښتونه يي دگډي بشري پوهني زيږنده دي او کيداي
شي په اکثر و ژبو کي يي مثالونه پيدا کړو او همدارنگه ځيني نور متلونه
شته چي نسبي بڼه لري دخاصي ټولني کولتوري ارزښتونه او يا
ديوي ټاکلي دوري اړيکي تمثيلوي .

هغه متلونه چي مطلق ارزښت لري لکه : ارمان چي وروستي عقل پومبي
وي .

انسان تابع د احسان

اول همياني گوره بيانو شي را نيسه

(۱) دپښتو داولسي ادب لاري ۵۸ مخ
(۲) دفرهنگ مردم مجله دريم کال ۴ گڼه ۵ مخ

دمسلط کلتور نمایندگی کوی .

په پښتو ژبه کې ځینې داسې متلونه هم شته چې کولتوري ریښې لری او بلی ژبی ته یې ترجمه گرانه ده لکه :

پورتني متل په یوه خاص کلتور پوری اړه لری .
لنډه دا چې متلونه دیوی ټولنی دارزښتونو ، انگیرنو او گرو هنو هنداره ده .

ځینې متلونه د ټولنیو هنی دپاره دکلی حیثیت لری او له هغو څخه دیوی ټولنی دژوند دڅرنګوالی په باب ډیر معلومات ترلاسه کیدای شی .
داچې د ژبو او ادبیا توپوهنځی له مونږ څخه وغوښتل چې د غلام محی الدین افغان د شپیتم تلین په ویاړ د متلونو دغه مجموعه خپره کړو ، دغه مجموعه چې چې همدا اوس ستاسی په واک کې ده S.S THORBurn را ټوله کړی ، تشریحات یې پری لیکلی په انگریزی یې ترجمه کړی او د Bunu or our Afghan Frontier په دریم فصل کې یې خوندي کړی دی ، ددی ضبط یوه خاصه ځانگړنه داده ، چې نوموړی تر برن له انگریزی ترجمی سر بیره د متلونو اصلی پښتو شکل هم په ځانگړی ډول په پښتو الفبی خوندي کړیدی ، د ځینو متلونو په باب شرحی او په اولس کې ددغو متلونو په باب قصی او روایات یې هم راټول او خوندي کړی دی .

دغه مجموعه ډیر داسی متلونه لری چې د متلونو په نورو مجموعو کې نه دی راغلی ، او که ځینې یې راغلی هم وی نو کله چې مونږ د متلونو په تحقیقی څیړنو کار پیلوو . دغه مجموعه محققینو ته دنسخه بدل په توگه ډیر ښه کار ورکوی ، او په بله وینا د متلونو د بیلابیلو وریانتو نو په ښوولو کې ډیره گټه ځنی اخیستل کیدای شی .

دامتلونه ټولوونکی ، له کوم کتاب یا مجموعی نه ندی رانقل کړی ، بلکه په اولس کې یې راټول کړی ، او د پښتنو دیوی خاصی سیمی متلونه دی ، چې خپرول یې زموږ داینده څیړنو له پاره گټور بریښی .

په همدی اساس یې خپرول وپرو لیدل شول ، چې دادی د ژبو او ادبیاتو دپوهنځی په سپارښتنه د افغانستان د علومو اکاډیمی د علمی او تحقیقی مرکز د شفاهی ادب او فولکلور د لوی مدیریت له خوا د پښتنی فولکلور مینانو ته په مینه وړاندی کیری .

ښایي دغه مجموعه ځینې تیروتنی هم ولری موږ د موادو په توگه بی لاسو- هنی چاپ کړل .

په در ناوی
څیړنیار مصطفی نرودی
د فولکلور او شفاهی ادب لوی مدیر

پښتو متلونه

مور ټول په دی پوهیږو چی متل څه شی دی ، او په یوه متل کی څه شی وی . مگر بیا هم ډیر کم خلک دی چی بی له زیات تفکر څخه دهغی مفهوم بیان کړی . دمتل لپاره خاص تعریف ورکول مشکل کار دی ځکه چی د متلونو ، مقولو ، شعارونو او نورو اخلاقی او اجتماعی کیسو ترمینځ کله کله زیات مشابهت د معنا او مفهوم په لحاظ موجود دی .

متلونه داسی جملی دی چی د خلکو په منځ کی خاص استعمال لری او د یوه مفهوم د تائید او تثبیت په خاطر په خاص ډول سره استعمالیږی ، اوزما په نظر دا تر ټولو لنډ تعریف دی . تر هغه وخته پوری چی د ټولنی یو ټولنیز او مشترک مضمون د ټولو له خوا د عقل او پوهنی له مخی سره زبیبلی شوی او نښتیرلی شوی نه وی اوله هغی یو هدا سی لنډه جمله را زیږیدلی نه وی چی د ټولو له خوا قبوله شی او په منطقه کی یی ریښی د کلو کلو په تیریدو سره پخی شوی نه وی تر هغو پوری د متل په نوم نه شی یادیدای .

د داسی شریفانه مقام تر لاسه کولو په خاطر یو متل که څه هم لنډ د شعور نه ډک او خوږ وی خودخلکو له خوا باید ومنل شی . ددی لپاره چی متل دخلکو له خوا قبول شی باید په ساده او عامیانه ژبه کی وی او همدارنگه داسی آهنگ او اواز انکه په کی وی چی دخلکو په غوږو ښی ولکیږی او په مغزو کی سملاسی ځای ونیسی او زړونه یی قبول کړی . ددی مقصد لپاره په یوه متل کی همیشه وزن ، قافیه ، زیر او بڼ یو ځای کړای شوی دی .

په یوه متل کی دری ضروری شیان دادی :

لندوالی - مقصد او مفهوم - خوږوالی . هرمتل چي دادري صفتونه ولري
 که په هره ژبه کې وی دخلکو له خوا دقبليدو وړکنل کېږي . دمشال په
 توگه که چيري يوسري داهيله ولري چي متل جوړ کړي او دگور په ډبره
 ئي وليکلي شي چي «دي سري متل جوړ کړي دي .» او متل يـي
 دري ضروري شيان هم ولري لکه لنډ والی، مفهوم او خوږوالی . ترخوچي
 خلک هغه په خپلو اذهانو کې ونه مني بياهم موږ متل نه ورته وايو ، دخلکو
 له خوا قبول دمتل لومړني شرطدي . متل په خلکو باندې تحميليدي نه شي .
 دمتلو نو ترټولو پخواني کتاب بنائي دسليمان پاچا دمتلونو کتاب وي .
 له هغه وخت څخه راپه دي خوا په مليونونو متلونو ليکل شوي او منځ
 ته راغلي دي ، ډيري له منځه تللي دي او ډيري يي لاتر اوسه له پخوا
 څخه ژوندي پاتي شوي دي . څه زارې او څه نوي خو که چيري د مختلفو
 ټولنو متلونو سره مقايسه شي بياهم ديوه مطلب دافاده کولو لپاره سره
 ورته والی لري .

دپښتو متلونو دالومړي کلکيسون دي نوځکه به خامخا نيمگړتياوي لري .

او دا متلونه خاص دپښتنو دعرف او مفکورو ښکارندوي دي . نوځکه فکر
 کوم چي دپښتنو دمعاشري دپوهيدو په خاطر به دگتبي وړملتونه وي . کاشکي
 په سل گونه نور متلونه مي را ټول کړي واي او همدارنگه ډير متلونه مي
 پريښودل ځکه چي د لفظ په لحاظ د ادب څخه يوڅه لري وو، همدارنگه
 ماهڅه کړي ده چي ددري يا عربي ژبو متلونه ورسره گډنه کړم او خالص
 دپښتنو خاص او ځانگړي متلونه ټول کړم . سره له دي که ځيني ئي راغلي
 هم وي البته علت ئي دادی چي دهغو دسوچتابه په هکله ماته اشتباه موجوده
 وه . زما په نظر دداسي يوي مجموعي هدف دادی چي ديوي ټولني په دننيو
 افکارو خبرشوددوي دټولنيزو حالاتو څخه معلومات ترلاسه کړو . د بشر
 هر نژاد له ښکته نه ترپورته پوري په علمي مقياس سره چي يو څه اندازه
 په ژبه کې لاس ولري بي شميره متلونه پيژني متلونه که څه هم ليکل شوي
 نه وي خود پرځان دانتقاد په شکل شفاهاً موجود او ټولي نړۍ ته معلوم دي .
 دمتل په واسطه ديوي ټولني ډير پټ د نني رازونه پيژندل کيږي . دا
 حقيقت په تيره بيا په وروسته پاتي او لومړنيو قبيلو کې ښه تحقق مومي
 او دهغوي متلونه په هم دي علت ډير ارزښتناک شميرل کيږي . مگر کله
 چي ديوي ټولني متلونه ارزيايي کوو دهغو خلکو ټولنيز او علمي مقام
 بايد په نظر کې ونيسو . ځکه چي متلونه معمولاً ديوي ټولني دلوري طبقې
 دخلکو له خوا اختراع کيږي چي دټولني له عمومي اخلاقي او ټولنيزي مرتبي څخه
 لوړدي ، او دا متلونه ددوي عادات او افکار ښه تمثيلوي او عمومي وضع
 نه ښيي . متضاد اونه پخلا کيدونکي متلونه هم دسره ورته موضوع په

هکله شته چي حُيني يي ادبي او حُيني نوريي ډير سپک او په بازاری ژبه وی چي داسپک متلونه په حقيقت کي دخلکو دعامو افکارو بڼه ممثل گڼلې شو اودا دخلکو ډير گنو نظر بلل کيږي . دا لاندی متلونه چي مارا ټول کسري دي زياتره ئي د ۱۸۷۲ م کال په مني اود ۱۸۷۴ م په ډيره توده هواکي راغونډ کړای شوی دی . د «ميرانی - طبقه او محل» تر عنوانو لاندی متلونه د اباسين دواډی دی اوددی منطقي (بنو) په خلکو پوري ارتباط نه لري بلکه د پيښور ، خوست او خټکو د غونډ يو څخه راټول کړای شوی دی . او حُيني متلونه ئي په ډيرو خاصو منطقو کي مروج دي . او همدارنگه داهم نه شوو يلای چي داټول متلونه ددی ساحي خاص متلونه دي . که چيري دمتلونو ريښه اومیتود دافکار وداظهار اوويلوپه ارتباط وگورو نو هغه داچي ډيري طبقی له هغو سره له اخلاقی او نورو خو اونه ارتباط لري ، چي وروسته به بيان شي . که څه هم بشر په مختلفو نژادو ويشل کيږي او دنسب يا ژبي په اساس ارتباط نه سره لري خو بياهم خالق انسا نـان داسي پيدا کړی دی چي مشابه فکرونه ، مني او خواهشات لري . د ټولنو دنژاد ونودتفکر په ارتباط که سپين دی او که تور ، آرين دی او که سيمتيک متمدن دی او که وحشی ، دتدریس او پوهی په مرسته په مشابهه ارزيا بي دي نتیجی ته رسيدلی دی چي دخلکو دعومی احساس او دخلکو د حرکاتو او فعاليتونو اداره کونکی عوامل ئي بللی شو . دهر عمل منشأ چي خپرل کيږي دهغی سره شرف ، افتخار او شرم او ننگ د مربوط عمل سره مدنظر نيول کيږي که څه هم به دهغی په تشریح او تحليل کي د علمی سوئي مختلف ستا ندارد موجود وی . بالاخره مور ته دا ثابتيږي چي د ډيرو خلکو ، چي ژبي يي خپرل شوی دی متلونه يي دخلکو په مينه ، ميرانه توره - ډار - ښيگره - بدگره - هوبنياری - بي عقلی - دښځو ضعف ، دسړيو غولول - تکبر او داسي نورو طبقاتی خصوصياتو په هکله دی او يوله بل سره تشابه لري . پښتانه دډير نژادو په پرتله انگریزانو سره لږ توپير لري مگر سره له دی د دواړو خلکو ترمنځ دومره زیات ليري والی ليدل کيږي چي داکثرو مشابهه معناوو لپاره د دواړو خلکو په ژبو کي دحیرا نتيا حای شته .

داچي دمختلفو مالکو دمتلونو ترمنځ تشابه شته ترپور تنيو تشریحا تو اضافه ضرورت نه ليدل کيږي - په دی بايد قانع واوسيرو چي هغه متلونه چي دخلکو داکثريت او دهغوی د عقايد وسره ورته والی لري له یوی نقطی څخه منشأ اخلی . په دی کي هم شک نه شته چي حُينو متلونو بين المللی شهرت گتلی دی او ډير زیات متلونه شته چي په مختلفو ژبو کي رواج لري . دمتل دمنشا دپلټولو لپاره دا کفايت کوی چي دعامو خلکو داذهانو څخه څه چي منعکسوی بهترينه منشأ يي بللی شو . او حُيني

متلونه دومره پخوانی دي چې اصلاً دهغی ریښې نه شو پیدا کولی ، خودومره ویلای شو چې دا متلونه د پیړیو پیړیو راهیسی د انسانانو په ژوندانه پورې تړلی اونسل په نسل انتقال شوی دی .

پښتانه ، هرڅوک چې دی ، دوی پخپله هم د ټولو ښو او غوره متلونه جوړونکی دی خو ځینی متلونه د لفظ له مخې ډیر نازک خیال اوبنکلی لیکل شوی دی چې د بشری زړه غوره کارونه اوبڼه معلومات منعکسوی . دهغوی اصلی مفهوم متاسفانه زما په ژباړنه کی (دمولف نقل قول دی) نه بریښی ، اوداسی ښکاری چې دا متلونه دیوه پوه او عالم سپری علمی مقولې دی ، نه دخلکو د اذهانو انعکاس . داهم واضح ده چې دامتلونه چې د علمی مقولو په شکل مروج شوی دی اود پښتنو خاص خصوصیات نه ښی د ځینو ملایانو ، عالمانو ، سوداگرو او حجاجو په واسطه له نورو ځایو څخه راوړل شوی دی . په دې پروسه کې دنورو قبایلو متلونه هم یا کت مټ رانقل شوی دی اویا څه تغیر اوبدلون په کې راوستل شوی دی ترهغی چې دهماغه قبیلې د خاصو ضروریاتو سره تطابق وکړی . ددی نظریې په تائید سره زه باید ووايم کله چې مادبنو د منطقی متلونه راټول کړل اوڅه نه و پاتی ، نوماته دخوست د منطقی متلونه راوړسیدل او ځینی نورې له پیښو ر څخه لاس ته راغلل ، هغه هم کله چې ما وڅیړل یا تکرار و اویا داچې زاړه متلونه په نوی لفظی شکل بدل شوی وو .

متلونه پښتنو ته دومره ارزښت لری لکه د انجیل عبارتونه چې مسیحیا- نوته د قدر وړ دی . او دخلکو د ژوندانه لپاره دا متلونه د قاعدی اوقانون مفهوم لری . څرنگه چې د یوه متل څخه ډیر زیات مفهومونه اخیستل کیږی نو یو متل په څو موردو کې د استعمال وړ دی . حتی کله کله د یوه متل څخه په متضادو حالاتو کې استفاده کوی چې زه دا قدرت نه لرم چې دهغی علت او سبب بیان کړم .

کومی جملی چې زه یی په لاندی ډول بیانوم ځینی یی دمتل په شکل نه شو درجه بندی کولای ځکه چې دا جملی په رواجی شکل د بی سوادو خلکو په خولو په ورځینی ژوند کی استعمالیږی چې د لفظ له مخی اکثره یی ډیری سپکی کلمی دی . مور که کله له کتاب څخه یوه مقوله یا متل اقتباس کړو یو بی علمه اوبی سواده سپری د موضوع په ارتباط له خپلو مغزو څخه یوه داسی جمله راباسی چې مفهوم یی کټ مټ دغه شان دی او دایو متل دی چې دشعار اومقولی په اندازه تول لری . دپښتنو د ژوندانه درواج سره سم دپښتنو ځینی غوره دو دونه اودهغی په ارتباط متلونه وړاندی کوم :

گدایسی

که څه هم گدایي د پښتنو لپاره له شرم نه ډکه موضوع ده او گدایي دانسان د حیثیت ټیټوونکی ده، خو سره له دې گدایي اوراځي او هری خواتنه د یوی گولی ډوډی او تودی شپي تیرولو لپاره په حرکت کی دی. هغه څوک چې په دې ډول روزی پیدا کوی له نیکه مرغه ډیر کم دی. گدایان که هندوان دی یا مسلمانان خپلی گدایي ته مذهبي بڼه ورکوی، د فقیر او ملنگ په نوم خیر او خیرات ټولوی. په مروتو کې مې نه یادېږی چې چاله ما څخه خیر غوښتی وی مگر په بنوکې څو بنوڅیو له ما څخه څه غوښتی دی. مگر په وزیرواو نورو غرنیو منطقو کې بل شکل موجوددی کله چې کوم «صاحب» هلته ځی نو کوچنیان مخي ته ورځی او سوال کوی. که چیری کوچنیان نه وی حتی ښځی او نارینه هم دا کار کوی.

- ۱- د فقیر چې چیری بڼه هلته ئی شپه .
- ۲- که گدا د بل په غولی غرض نه کا سپی به نه که په گدا باندی غرض
- ۳- سپی که په خپل منځ کی سره خوری فقیر ته ئی یوه وی .
- ۴- د سوال خواړه د پوزی وینی څټل دی .
- ۵- وړك شه هغه ور ورچی له ډمانو غواړی پور .
- ۶- یوه سپی میچن څټله بل ئی کونه څټله .
- ۷- که دی وی خوره که نه دی وی مره .
- ۸- روږدی له پور وړی گنده دی .

غوری

دا شعار چې « عمل دسپریتوب ملاک دی نه گفتار » د ټولو خلکو له خوا دښه متل په صفت دقبلیدو وړدی. چې دهغه چادر اگر څو لولپاره چې بی ځایه غوری کوی یادېږی لافی وهی ورڅخه کاراخیستل کیږی. تر کومه ځایه چې زه تجربه لرم پښتانه له غورو اولا فوڅخه بدوړی، مگریو ازی کله چې دقوم او قبیلې شرف او افتخار تر سوال لاندی وی، یادنیکه گانو او پلرونو دمیرانی او توری په هکله خبری کیږی :

- ۱- هاله به ئی زده شی چې انډول په انډول شپه شی .
- ۲- داسی مه وایه چې زه یم داسی به شی لکه چې زه یم .
- ۳- چیندڅه په لوټه وخته ویل ئی چې کشمیر می ولید .
- ۴- که خس یم د تا بس یم .
- ۵- مریی لاندی غوره یی باندی .
- ۶- داسی مه وایه چې زه یم په جهان کی پیدا کړی خدای دسر دپاسه دی .
- ۷- دمچ جنگ به ډپک په سر معلوم شی .

۸- ژاړه عمره ژاړه هاله دی نه خوړی هزارسوراخی اوس دوچ پلاو محتاج

شوی .

۹- وړوکی خوله لویی خبری .

۱۰- څه سوی گي څه یی بار گي .

۱۱- وطن دې لوټ که په تپس او تپوسه په لاس به رانه شی تپوسه .

۱۲- له خالی لوبنی لوی آواز خیزی .

۱۳- دغه دغه میدان دی .

۱۴- چی په خپله بدائی که له بناغلیو سره څه لره سیالی که .

تور او میرانه

جسمانی همت په پښتنو کی خاص صفت دی. د پښتانه په نظر یو زړه ورسپری حیثیت اولور مقام لری او دارن هیڅ نه لری. دامتلونه چی ماد دی عنوان لاندی راتول کړی دی ډیر لوړ اخلاقی مقام لری چی دخلکو په نزد د قدر وړدی . په تیره بیادافغانستان په ټولو ختیزو برخو کی د ا حقیقت څر گندی. دښو اعمالو او ټولو میرانو په هکله پښتانه لوړ فکر کوی مگر د دښمن په هکله په دی ارتباط غیر عادلانه نظر لری. د دوی په ژبه کی د دښمن د تلفظ په هکله داسی کلمه نه لری چی ددوی د کینی تسکین وشی. ټکی د پښتنو په نزد له یوی خوابده کلمه ده خوله بلی خوا د دښمن په ضد تری د دښمن له ضعف او غلطی څخه پوره گټه اخلی . د دی مثال د ثبوت لپاره دوی حادثی وړاندی کوم :

د ۱۸۷۰ م کال د جون په میاشت کی سپاهی وژل شوی و، ددی منطقی دوزیرو دمختلفو قبیلو خانان او مشران ادوارو راوغوښتل . ددی پیښی په هکله دوی ته وویل شول چی دایو غیر انسانی حرکت و، او کومی قبیلی چی داکار کړی و ډیر غلط کار او ټکی یی کړی ده. هیڅ یوه دا ټکی ونه بلله اودا یی حق وگاڼه ، د دوی دا استدلال و چی دمړی د قبیلی په مقابل کی دا دمیرانی حرکت و او یواځی غچ اخیستل شوی دی .

همدارنگه د ۱۸۷۳ م کال په اوپری کی د درویشخیلو او مسودو وزیرو تر منځ جگړه وشوه د درویشخیلو یوی لویی ډلی د مسودو څو تنه شپانه چی یوه ښځه هم پکی وه ووژل ، او دوژونکو ډله کله چی بنوته راستانه شول د دښمن د بی غیرتی په هکله یی خبری کولی اودا بریا لیتوب ئی لوی افتخار گانه اوښه ولجه تر لاسه کړی وه. د پښتنو رواجونه دمیرانی، توری او غچ په هکله خاص ارزښت لری :

۱- چی دتوری ووزی یی سوری ، هغه په ټنډه نوری؟

۲- یوپه شل او شل په خاورو .

۳- توری یا باتورو هی یایی له غمه سور وهی .

۴- لیوه چی سور کیری گنده کیری .

۵- پښی په پښو کی څر گندی پری اومیره په بدو کی بلنگ کیری .

- ۶- توری ته گیدی نیسه ، خبروته تندی نیسه .
- ۷- دمیره خوی ، دزمری زړه غواړی .
- ۸- دتوری ور وری خوږه ده
- ۹- میړه په عمل خیره غټ او وورپی مه خیره . (میړه په عمل گوره ، غټ او وورپی- مه گوره)
- ۱۰- توری په پید و هلی شی .
- ۱۱- میړه چی میړه وی لوری چاره وی .
- ۱۲- په تورو مرشی زویه ، نه چی دبنمن ته خرشی زویه .
- ۱۳- زمري ماته وکی ، دگیدر هم په بنه شی .
- ۱۴- بار چی خر نه وری نو په خپله به ئی وری .
- ۱۵- زه دی بوره یم خو چی میدان پری نه بردی .
- ۱۶- چی وتیری برگونه ، مال یی نه خوری نور میړونه .
- ۱۷- چی په یوه تیرشی په بله شیر شی .
- ۱۸- چی اختیار دجنگ لری پوښتنه په څنگ لری .
- ۱۹- لاری پیری دی د میړو لار یوه ده .
- ۲۰- میړونه که دخدای نه دی بی خدایه نه دی .
- ۲۱- نندارخی باتور دی .
- ۲۲- که ته دورغری زه د ځنگل ییم .
- ۲۳- لوتپه له بوری سپی نه خطا کیږی .
- ۲۴- د میړه یاترپ دی یا یی خرپ .
- ۲۵- چی سر نه وی گودر نه وی چی زر نه وی خطر نه وی .
- ۲۶- د میړه خو ډول گوره توری خو سپی سپی وهی .
- ۲۷- اغزی چی تیره وی له کمه ځایه وی .

طبقه او کلیوالی ژوند

طبقه دپښتنو ترمنځ تر ټولو زیات د یادونی وړده . ، بنوخی او مروت په دی برخه کی افراط کوی کله چی دطبقی په هکله خبری شی دوی له نورو طبقو څخه که څه هم دد وی په منځ کی او سپری ځان بیلوی څرنگه چی څرگنده ده دغرنیو سیمو څخه په تیره بیا وزیر او بیتنی په دی وروستیو وختو کی په کرهڼه بوخت شوی دی نودمصرفیت په اساس له حسادت څخه یواندازه منصرف شوی دی .

خالص کلیوالی متلونه ډیرقوی دی اوزیاته مشاهده اولارښوونه پکی بنکارپری او په لنډو جملو کی ادا کیږی :

- ۱- خټک که بنه سوار دی دیوه وار دی . (دمروتو متل دی)

- ۲- یاری له هرچا سره ښه ده بی خټکه (پیتختکه) .
- ۳- ددهرمسال مټه بی له چوتی نه وی .
- ۴- دمغلزور په دهقان، د دهقان په ځمکه .
- ۵- دهندکی که نور دبدولاس نه دررسی خوچی په لار ځی پسکه به دروکه (دبنوخیو متل دی) .
- ۶- هندکی چی که په اوبو ډوب کړی ... به یی وچه پاته شی .
- ۷- تور مارمه وژنه اوتور جټ مړ کړه .
- ۸- چی اوبوته وایی پایی سړی لاندی کړه ترکانی .
- ۹- د هندوانو کړیدل څه دی؟ موتی موتی نیول موتی پنگول .
- ۱۰- اور اوبه سره شریک وی خو نه له هندوانو سره .
- ۱۱- هندوچی دیوالی شی نو زړی پوتی را واخلي .
- ۱۲- دهندو چوکه دلدو په اخیر پا کپړی .
- ۱۳- دسک اصل په ویښتو دی .
- ۱۴- وزیر که منډه کی خپله . . . به برمنډه کی . (دبنو څو متل)
- ۱۵- له ... عقل د تنی تاروپټ کړی دی .
- ۱۶- دهندو چوتی ... دخیرول دی .
- ۱۷- سل د وړ دیوه لوړ .
- ۱۸- ځدران دغره لیوان په ښو راوړی تاوان .
- ۱۹- د . . . او دس په تیز نه ماتپړی .
- ۲۰- سرگری په وشکی مه گنه دغره سړی په سړی مه گنه .
- ۲۱- ډول په سمه واهه ، بیتنی په غره کی ورته گپیدل .
- ۲۲- باور مه کړه دمغل په کاغذونه ، دمغل اول کاغذ پسی پوځونه .
- ۲۳- چی په هندو شه په کندو شه .
- ۲۴- سل بیتنیو سل پسونه وخوړل .
- ۲۵- له ژوندی کوندی نه مړ کوندی ښه دی .
- ۲۶- خټک سړی چرگ دی که وروی نیسی کور ککپړی که په زوری نیسی کړ ککپړی .
- ۲۷- مروت خربه لره په گیپه ئی ډک پښی ئی سوده لره .
- ۲۸- که گذران دی په کار وی پیشوگان مه تله .
- ۲۹- کری غل و میرو خیل یی مل و .
- ۳۰- برن په پردو اوبو شیوه کوی . (دکوم خوړ نوم دی چی همیشه دکرمی له دریا به څخه اوبه ورځی)
- ۳۱- دمسافر په خواری مرگه * لاس ئی بالښتوی خوله ئی ډکه وی له گرده مسافر مه شی زما یاره چی مسافر شی څوک به ځای نه در کوینه
- ۳۲- که ډیری شی ښادی داسی به نه وی لکه پی .
- ۳۳- له نه وومیرو ، ملک شوبلو .

- ۳۴- ترخوپوری چی زوی اولور په کوی تیرنه وی مور او پلار یسی خپل نه بولی .
- ۳۵- له مړه وروره پرینبی کومله بڼه ده .
- ۳۶- که شولی اسانه وی نوما نجه به خوړلی .
- ۳۷- او به دسیلی ، نغن د مروت .
- ۳۸- ورځ دینو شپه دمروت .
- ۳۹- دلمر تاووهلی رغیږی اودسپوږمی تاووهلی نه رغیږی .
- ۴۰- بڼو نیازی په بد راضی .
- ۴۱- هغه به دور نه وی چی پلوی غورنه وی .
- ۴۲- څه خان نور خان شوی چی دجونگیو خولی تری .
- ۴۳- متوزه له پوزی سره وزه له شیرک سره .
- ۴۴- غرننگ وخور دامان قلنگ وخور .
- ۴۵- لښکر که دپلار وی هم بددی .
- ۴۶- بنگ به لرگی نه شی بنگیخیل به نه شی .
- ۴۷- که پلار دی جت وته جتکی یی .
- ۴۸- ډک نس . . . وایسی .
- ۴۹- دایمان زوال دروغ دی دتوتو زوال دوع دی .

گڼه مرسته

- دا شعار «وحدت قوت دی» دهر چا له خوا د حقیقت په شکل منلی شوی دی، حتی هغه څوک چی سوادنه لری هم په دی شعار باندی عقیده لری. په هند کی به که چاوپوښتل چی ولی تاسی بریالی یی دیوه دهقان ځواب هم داو چی اتفاق او اتحاد . همدارنگه که دیوه پوه پښتون څخه به پوښتنه وشوه دپښتنو دمشکلاتو په هکله به ئی ویل چی هر پښتون دعوه کوی چی سر وی او په سر باندی سرونه لری . که څه هم د گڼی مرستی ارزښت ټولو ته څرگندی خو بیا هم د ډیرو سره په عمل کی په دی هکله څه نه شته .
- ۱- چی نسونه ئی گوښی وی ، نیتونه یی گوښی وی .
 - ۲- دیوه سپاره (سواره) به څه دوږه وی
 - ۳- غوی دیوښو په زور چلیږی او هل دمت په زور .
 - ۴- چی زه اوته راضی نور څه دی دقاضی .
 - ۵- میاشت که یوه ده ورځی ئی ډیری دی .
 - ۶- یوپه سلو درلی شی نه سل په یوه .
 - ۷- دیوه لاس نه ټک نه خیزی .
 - ۸- چی څپرونه دریری غور پرونه کیری .

ډار

- په دی هکله دهغه چا یادونه کپړی چی لاخوږ شوی نه وی او ژاری ، اوکله چی جنگ سوږشی نو ډارن سپری توره را واخلي او خپل ځان درباندي وژنی. یاداچی یوسپری ترغابنو په وسله سمبال وی اوچیغی وهی چی زه خود دفاع لپاره څه نلرم - دپښتنو په نزدتر هرڅه سخته کلمه داده چی چاته د «نامرد» خطاب وشي .
- ۱- خوله ئی په اوگره سوی وه اوز گروی ئی دزنکدن (ځان کندن) کاوه.
 - ۲- چی نامردو آسونه وکړل نو اول یی په خپل کلی وتر پول .
 - ۳- چی جنگ سوږ شه مریی تود شه .
 - ۴- نامردان دمپرو لاری وهی .
 - ۵- سپی چی ایسارشی غول کوی میړه چی ایسار شی توره کوی .
 - ۶- لښکر که ډیر وی بی سره هیروی .
 - ۷- خوار چی له ژوری تیر شی بیائی څه ډار دی .
 - ۸- چی رنگ دی په قصه زیږشه نوتوروته مه څه .
 - ۹- تروری ویل چی سل قحطی به په ځان تیری کړم اودسپی مخ به ونه کورم .
 - ۱۰- که غوتی کړی په چرگو رو، په دی بازنه شوی تپوسه .
 - ۱۱- نه څښتن خبریده اونه سپی غپیده هسی غل و تښتیده .
 - ۱۲- چی نن سپک شی سبا ورك شی .
 - ۱۳- څښتن حیات مال ئی مرات .
 - ۱۴- توره په څنگ کی کوتک غواړی .
 - ۱۵- نه دمپړه تور شته نه دنامردپیغور شته .
 - ۱۶- خردفقیر مرشه او په ویران دکلی سپی شول .
 - ۱۷- ډار او شرم زوی او پلار دی .
 - ۱۸- خراړی له یوه گذاره ولاړی .

نرخ

- هندوان وایی « دنرخ ماتول دهرڅه ماتول دی.» پښتانه که څه هم ددی پیروی نه کوی اود پخوانیو رواجونو دومره کلک معتقدنه دی خو بیا هم دنرخ او رواج په هکله متلونه لری . دمذهب په ارتباط متلونو ته زیات قدر ورکوی او دنورو ټولنیزو چارو په هکله ډیر آزاد فکر لری ، پښتانه کله چی قانع شی دنوی طرفداری کوی او زاړه پسی نه گرځی .
- ۱- له کلی وتښته له نرخه یی مه تښته .
 - ۲- نوی چاری په زړی لاری .
 - ۳- چی چیری اوسی په مذهب به دهغو شی .
 - ۴- مه څه په هغی لارچی نه دی مورپری ځی نه پلار .

- ۵- بیل وطن بیل یی چلن.
- ۶- له ډیر وسره څه له ډیرو سره خوره .
- ۷- چی نه دی و دپلار اودنیکه اوس دی نوی و نیوه .
- ۸- سر که لار شی عادت نه شی
- ۹- یوه کڼه دبلی کڼی زړه کازی .

مړینه

- ۱- که گور زندان دی دمړی ناکام دی.
- ۲- مرگ حق دی گور کفن په شک دی.
- ۳- چی مړشه هغه پړشه .
- ۴- چی مرگی شته بنادی نه شته .
- ۵- پټ به پاتی نه شی چی ترخاورو لاندی نه شی.
- ۶- خپل گور هرچاته تنگ بنکار پړی.
- ۷- مرگ نه په واره دی نه په زاره.
- ۸- چی یو مړنه شی بل مور نه شی.
- ۹- که نه وی بیر می په هرچا به آبادی وی خپلی بسییی .
- ۱۰- دمړیو لوړاندی په قیامت رضاوه .
- ۱۱- دی به وروستو ایمانداره بولم که یی ځان کندن (زنکدن) په خیرتیر که
- ۱۲- مرگ هم ډیرو پرده ده .
- ۱۳- جنت بنه ځای دی خو ورتلل دزړه په چاودل دی .
- ۱۴- په ډک نس مرگ بنه دی له هغه ژونده چی په لوړه سره وی .
- ۱۵- بابالار تبه یی پریکړه شوه .
- ۱۶- پخواله اجله مه مړه .
- ۱۷- وړک خوهغه شی چی مړشی .
- ۱۸- ځمکه وایی که په تاکی گناه نه وی له مامه ویر پړه .
- ۱۹- زاری هرڅه بنه دی بی له مرگه .
- ۲۰- چی زما تر سر شی تیره، خدایه مه کړی دنیا ډیره .
- ۲۱- که دی عمر شی زر کاله * اخر به ومړی ځما لاله .
- ۲۲- مه می چاته پاتی کړی ، مه دچارا پاتی کړی .
- ۲۳- تنگ دی خدای قبرهم دچانه کا .
- ۲۴- که نه مړی له خواری اخر به ومړی له زړبو دی .
- ۲۵- مچ ویل که د پیغلی په منخ ومرم مړنه یم .
- ۲۶- خوبیدلی دمړه ورور دی .

دښمنی

- ۱- د تربرو غاښ په تربرو ماتېږي .
- ۲- دښمن دی که دلوخو پړی وی ماریی بوله .
- ۳- رالویدلی دلو غروله سروروغ شی* نه رغیږی چی دزړو تر آزار پریووت .
- ۴- کانی به پوست ، دښمن به دوست نه شی .
- ۵- بدسری ته ښی خبری وایه په ورو ورو .
- بیخ ښیادی و باسه له سرا یه ورو ورو
- ۶- خواړه دښتن پخپری او کون دوینځی خوږ یږی .
- ۷- مارهم په دښمن وژنه .
- ۸- دښتانه بدی دسری اور دی .
- ۹- چی کهول شی بی فرمانه ټول ئی واره شی کریانه .
- ۱۰- چی دیوه سود کیږی دبل کور نږ یږی .
- ۱۱- دښمن دلیمځی اغزی دی .
- ۱۲- دغلو وروری خوږه دهخوپه ویش باندي جگړه ده .
- ۱۳- دباهر بدی ورکه شی اودکور بدی نه ور کیږی .
- ۱۴- خواړه خواړه به درته وایی وژورته به دی بیایی .
- ۱۵- چی ددوو سره جگړه شی ددریم په کی ښه شی .
- ۱۶- چی دخدای ویره نه وی دغزه پناه دغره پناه .
- ۱۷- چی کلی دوه شی دچوغلو ښه شی .
- ۱۸- پور دبدی تخم دی .
- ۱۹- چی څرک یی له کوره وی خو نه یی خوره وی .
- ۲۰- چی نه دی وی په خواهغه تاته شی بلا .
- ۲۱- تربور خوار لره خو په کاری لره .

کهول

پښتانه دکهول په هکله ډیره خاصه عقیده لری. که یوتبر ډیرو وړهم وی خپل کهول اوتبر ترټولو نورو پورته شمیری اودخپلو نیکه گانو په نوم ویاری . پښتانه په کهول او تبر کی دشرتوب او کشرتوب موضوع هم په کلکه گوری ، تجربی دوی ته دادرس ورکړی دی چی کهول باید مشر ولری اوهر څوک دهغه اطاعت وکړی . مشران دپښتودنرخ او رواج له مخی مسایل څیری اوحلوی ئی . دشر صلاحیت ته ټول درانه گوری .

۱- له نااهله دوفا طمع ومه کړه * گنده نل به نیشکر نه شی هرگز

- ۲- چي نه وکړي پيدې زوی به نه را وړي هـ و دى .
- ۳- عراقى آس په خرو جا موکي بڼه لیده شي
- ۴- دفصل خواريم دا صل خوارنه يم .
- ۵- له بڼه پلاره له بڼي موره بلا وزو وله توره .
- ۶- عاقبت به دليوه زوی ليوه شي .
- ۷- دغله سپي زوی که غل نه وي خو سن خو وي .

تقدير نصيب

- ۱- نصيب کته کړي خردى چي چيرته يي بيایي هلته حى .
- ۲- که ته لارشي تر کابله برخه به حى درپسي خپله .
- ۳- برخي ازلى دى نه په زورنه په سيالى دى .
- ۴- که ستا قلم زما په لاس وای + ما به ستا ليک په نيکبختي وهلى و نه .
- ۵- بي نصيبه خواړه گران دى .
- ۶- تقدير تدبير پوري خاندی .
- ۷- وزه له ليوه تښتیده دقصاب کره يي شپه شوه .
- ۸- له رام نه تښتيدم په کام واوښتم .
- ۹- که ټول جهان طبيب شي چاري واړه په نصيب شي
- ۱۰- له خپلي برخي تښتته نه شته له پردى برخي ویش نه شته
- ۱۱- سپور دى داسی نه وائی چي پلى به نه شم او پلى دى داسی نه وائی چي سپور به نه شم .
- ۱۲- شپه چي په کور وي په گور به نه شي چي په گوروي په کور به نه شي .
- ۱۳- چي خدای کوی هغه به وشي خود اوبس گونډه ټينگه وټره .
- ۱۴- که په نصيب قى درغى غاښ پرى ټينگ کره .

ملگرتيا

دلاندنيو متلونو متن د ملگرتيا په هکله خاص او خالص تون لری. يو سړى دملگري په انتخابولو کي بايد بیره ونه کړي. کله چي دچا سره ملگرتيا ونيسي نود ملگري شرف او حيثيت دخپل دشرف په شان په درنه سترگه گوري او ساتي ئي ، اود ملگري په مقابل کي هري قرباني ته حاضر وي. دحقيقي او مطلب اشنا ملگري ترمنځ بايد توپيرو بنودل شي. او کله چي په ملگرتيا کي کوم ټگي راشي نوپه هغه ارتباط هم متلونه ويل شوي دي.

۱- يارنيسه تر کاله ئي کسه ، که برابر شه غير ورته نيسه اوکه نه شته حان حيني نيسه .

- ۲- چي بي ذاته اشنائي كه + اور به بل په خپل تندي كه .
- ۳- يار په كوڅه تير كړه رنگ ئي هير كړه .
- ۴- وركه شي كمبلي چي نه دبادئي نه د باران .
- ۵- ښه قصه بل ته كوه ښه خواړه خپل ته وركوه .
- ۶- يار دي وي په بل ديار دي وي .
- ۷- زوي زړه دي ورور ليمه دي لمسي دهبه مازغه دي .
- ۸- زوي له زړه دنيا له پرينه تر زوي لادنيا شيرينه .
- ۹- چي له ياره وايي له خانه وايي .
- ۱۰- دغو ښتو دارو وركړه دي .
- ۱۱- چي له يار سره ياري لري عيب ته يي مه گوره .
- ۱۲- دوست په تنگه كي څرگنديږي نه په خورنه كي .
- ۱۳- چي زلزله وه توندي دي رانه كړه اوس يي خپلي مورته وركړه .
- ۱۴- ويل دخداي دپاره كوه او لوړ ديار لپاره وهه .
- ۱۵- چي زما اوستا بايدې دي لري او نژدي څه دي .
- ۱۶- خپل څر ترلي ښه دي كه غل اشنا وي .
- ۱۷- خپل به دي وژپوي او دښمن به دي وځندوي .
- ۱۸- چي نه دي وي له موره داسي مه وايه چي وروره .
- ۱۹- هله به در زار پرم چي له چاري وزگار پرم .
- ۲۰- لايار شه لا بيزار شه .
- ۲۱- آشنا ښه دي كه خوړونكي سپي وي .
- ۲۲- كه ښه يم له يارانوسره يم .
- ۲۳- ورور ورور ته نه گتي مل مله ته وگتي .
- ۲۴- تر كوره وم درسره تر گوره نه يم درسره .
- ۲۵- چي سپينه غوايي ختي او توره يي نه ختي خوله يي وچه شه .
- ۲۶- بريښوه كه يي بريښوي چي بده تر كمر پريوزي بيابي څه ته بريښوي .
- ۲۷- تر بوردي هغه دي چي سبادي كور څيروي بيگاه دي اور څيروي .
- ۲۸- اشنائي په اصل ښه ده نه په بي اصل .
- ۲۹- له كم عقله هوښيار دښمن ښه دي .
- ۳۰- خپل دي كه مړ كړي سوري ته به دي واچوي .
- ۳۱- غوښي او نوک نه سره جلا كيږي .
- ۳۲- چي نه مني ديار پندونه په سر به تل وړي دغم بارونه .
- ۳۳- چي خپل زړه بدنه كړي پردي زړه به ښه نه كړي .
- ۳۴- تر بوردي كه خر وي لته مه پري اړوه .

- ۳۵- پیغله که توره وی هم کور می تری زار شه .
- ۳۶ یارمی تور دی توری گوپی لاتوری گوپی دپریکریو دارو دینه .
- ۳۷- چنه دی وی خو په مینه دی وی .
- ۳۸- د پردی آس سواری ترنیمه منزله وی .
- ۳۹- زره خو یو دی چی ملال شی پسه نه دی چی حلال شی .
- ۴۰- چی دی وپیژنی وبه دی خوری اوسپی چی دی وپیژنی نه دی خوری .
- ۴۱- دین دوستی خیرول دی .
- ۴۲- په یاری کی تل خولی ماتیری .
- ۴۳- خان ته گوره ملگری ژغوره کم یی مه بوله له وروره .
- ۴۴- دوه به سره خپل شی که دریم په منخ کی نه وی .
- ۴۵- یاردی دسرخیر غواری ورور دی د مال .
- ۴۶- په پنډه کی دی هم سجن اوسه .
- ۴۷- هر خوک په بنی ورخی کی دوست دی .
- ۴۸- که په تا باران وشي په مابه شاخکی پر یوزی .
- ۴۹- چی یاری کوی هغه خواری کوی .
- ۵۰- خوک چی ستا په مینی کی وماته که پندونه .
- نه دی چانیولی اباسین په لوی بندونه .
- ۵۱- له غله سره یاری لره خپل لنډی خوندي لره .
- ۵۲- لولی ته چاویل چی یاردی مرشه ویل ئی چی دکوم کوشی .
- ۵۳- وروری وروری حساب له میانه .
- ۵۴- په تله راتله نه شی خو دزرد ختی نه شی .

خدای پاک

خدای پاک ژوندي ، لامکان اوهر چیری موجود دی ، خدای دانسان اعمال کوری اوسره له دی ئی انسان ته د عمل آزادی ورکری ده . او انسان ته خان دخدای پاک په نزد ناتوان خیزدی او پر خدای پاک باندي متکلی دی .

- ۱- خوک چی خدای شرموی داوینس دپاسه ئی سپی وخوری .
- ۲- سری چی خدای نه بنایسته کوی نوسترگی ئی شنی که .
- ۳- چی لوړیبری کوری نه نړیبری .
- ۴- دچتری هم خدای دی دباز هم خدای دی .
- ۵- خواړه هغه خوری چی خدای پری خوړلی وی نه چی خوله یی ستري وی .
- ۶- لمبول یی په مادی او ببیل یی په خدای دی .
- ۷- روزی له خدا په ده نه له روزی .

- ۸- ژرندکړی خدای خوار کړی څټه پروته مزدئی خوړلی.
- ۹- چی خدای نه که بنده څه وکه .
- ۱۰- دبنده مخ د خدای له نوره دی .
- ۱۱- خدای به وی یاران به نه وی .
- ۱۲- په بنیره په دعانه شی، کړونی خدای دی .
چی خدای نه کابنیره څه کا دعاڅه کا .
- ۱۳- که خدای قادر دی هم ، په شنه آسمان وورول نه کوی .
- ۱۴- کارونه د خدای په کړه شی نه د ملا په خوله .
- ۱۵- میری چی خدای ورکوی نو وزر ورکه .
- ۱۶- بسم الله ویل ثواب لری نه دگیدر دبنکار لپاره .
- ۱۷- کم د لوی په هیله او لوی د خدای په هیله .
- ۱۸- غل هم وائی خدایه کور به هم وائی خدایه
- ۱۹- ته می وزی وهه زه به دی روژی وهم .
- ۲۰- هومره به شپه نه کړم څو د خوار زیرمه ونه کړم .
- ۲۱- چی خدای ورسره بدشی دستی له شرعی رد شی .
- ۲۲- بنده مه او سه غره خدای له هر چادی سره .
- ۲۳- رانده بنځه په خدای سپارلی ده .
- ۲۴- چی خدای ئی ساتی دپیشوڅامن په آوی کی وساتی .
- ۲۵- چی نه ورکوی مولا څه به ورکوی دولا .

ښه څیره

- دیوه پښتانه شخصی نظر دبنکلا په هکله زیات دی . اونه غواړی چی
- د طبیعت په ښکلا کی بدلون راوولی .
 - ۱- میره کوتی ورسپی څیره ور .
 - ۲- سری یو رنگ جامه دوه رنگ .
 - ۳- خیال هم خواری غواړی .
 - ۴- خیال په برمنده نه شی .
 - ۵- څو کړی گیره دچری لایقه ده .

ښی او بدی طالع

- ۱- له شنو سترگو روند ښه یم .

- ۲- خوار خپله خواری نه کړی چچکی نیسی .
- ۳- غل هم زور اور ، بخت ئی هم زور اور .
- ۴- اوبه په اوبو ووری .
- ۵- دکونډی دوه غوایه وو ، یوووت نه ، بل ننووت نه .
- ۶- سم دکونډی زوی وشه او سم په کلی رنج گدشه .
- ۷- بخت یا په پتی دی یا په کوتی .
- ۸- بیړی په بخت چلیړی .
- ۹- تکه هر چیرته دخوار په کور پر یوزی .
- ۱۰- خوار دلی هم خوار په هندوستان هم خوار .
- ۱۱- کم بخت چی منډه وهی په خولی پرزی .
- ۱۲- دکم بخت شرعه له قاضی سره وی .
- ۱۳- کار چی بی وخت شی بی بخت شی .
- ۱۴- چاچی ورخی شی کړی ورته بلاشی خپلی وزی .
- ۱۵- له میره سره سیالی شی اوله بخت سره ئی نه شی .
- ۱۶- چی بخت ئی یارشی کور ئی بازارشی چی بخت ئی خوارشی کور ئی ناتارشی .
- ۱۷- سل ورخی تخت بنه دی که یوه گری بخت نه یوه گری بخت .
- ۱۸- یو ساعت بد دسلو کالو رنج .
- ۱۹- خوار ته مه ورکړی نوکان چی پری وگروی خان .
- ۲۰- خوار ته مه ورکړی بزه چی ئی ونیسی تر پینه .
- ۲۱- چی خدای ورسره بد شی په باران کی خری ورشی .
- ۲۲- چیرته لور چیرته لنگی که دخوار نه وی کم بختی .
- ۲۳- دخبنتن چی کم بختی وی سپی ئی نیم خوبی وی .
- ۲۴- خوارو بلسیری بختورو پوهیږی .
- ۲۵- چی دا دسویو اوتاک دی اودادشپانه لوړدی یوه ورخ به سره واوړی .
- ۲۶- یتیم ټوله ورخ روژه نیولی ما بنام ئی په ماته کړه .

بنيگړه او بد گړه

دا موضوع خاص اهمیت لری. هغه څوک چی صادقوی اوبی الایشه مرام په نظر کی نیسی بی له ویری اوترس څخه نیک کارونه کوی او په بنیگړه یادپړی . برعکس ځینی خلک چی بدنیت اوشوم عمل ولری تل دخلکو پسه ضرر کار کوی او په خپلو بدوکی کله کله دومره گړندیتوب کوی چی شرم او حیاله لاسه ورکوی . کوم متلونه چی د بنیگړی او بدوگړی په ارتباط راغلی دی بنه او بد دانسان د اعمالو او کړو په هکله بنه څرگندوی:

- ۱- په بدو کی صبر کوه په بنو کی تلوار .
- ۲- زر چی پاک وی له اور ه ئی څه باک وی .
- ۳- اسلام تر توری لاندی دی .
- ۴- که بدکوی آخر به پنبیمانی کوی .

- ۵- ښه دی هغه دی چی ښه دی لری .
- ۶- راست اوسه بیا ملاست اوسه .
- ۷- ښه هغه دی چی آواز ئی دښو وی .
- ۸- په ښه خوی سره پردی عالم خپلیږی
عمر خوی دبدو شه ځکه خپل تری پردی کیږی .
- ۹- سړی په خوی سره ښایسته دی په رنگ خومنه غونه ښایسته ده .
- ۱۰- نیکی ته مخ کوه بدی ته شا .
- ۱۱- ډاک شه په ډاک پریوزه له ډاکه هیچاڅه وږی نه دی .
- ۱۲- چی دقوم کمه غواړی کمه به ئی خپله شی .
- ۱۳- چی نیت ئی بدیږی ملت ئی بدیږی .
- ۱۴- نه دکاسیر سترگی درپږی نه دغله لاس .
- ۱۵- توره مږه ښه دی پیژنم چی لم دی سپین دی .
- ۱۶- چی شپه تیاره شی بدان تیره شه .
- ۱۷- چی بد گزی بد پږی .
- ۱۸- سوډرته چاویل چی ولی دی خلق سوډر بولی ویل ئی چی دا ټول می ورونه
دی ناز را سره کوی .
- ۱۹- مه و خوری هغه خراپه چی دی وخیږی تر غاږه .
- ۲۰- دچریکی بکا دلیوه خندا ده .
- ۲۱- روزی مرشه عمر پرشه .
- ۲۲- چی کلی په نامه لری یو خوی له نورو ښه لری .
- ۲۳- زر چی چیرته وی هلته ئی قدر وی .
- ۲۴- سپین په تورو کی ښه بریښی .
- ۲۵- بلانه له مزکی نه له اسمانه له خپله زبانه .
- ۲۶- دنیکی تخم بدی ده .
- ۲۷- هاتی چی ژوندی وی یولاک و اوچی مرشه دوه لاکه شه .
- ۲۸- چی نه خوری لوړ و خوری .

بیره او صبر

ډیر وخت داسی ویل شوی دی چی دښو دمنطقی خلق داستراحت طلب اولت ژوندانه خاوندان دی اود ورځینی فعالیت داجرا له مخی معلومین ی چی وخت ته ارزښت نه ورکوی . دجاری منطقی تودوخه ددوی په طبیعت کی څه رول لری ځینی نور عوامل هم شته چی په عمومی ډول ددوی په ژوندانه کی لږ څه تاثیر لری خو دومره مهم نه دی ، نوځکه ختیز متلونه تل صبر او حوصلی ته درانه گوری په چاروکی بیره نه ستائی ، مگر له دی سره سره باید هیرنه

کړوچي پښتانه تکره ، غښتلی او چابک خلک دی. دکارو دژر اجرا لپاره تشویق ته ضرورت نه لری.

- ۱- تراوبو وخته کالی کاري .
- ۲- چي تر کاله شي تر خدايه شي .
- ۳- فرصت رحمانی دی . بیره شیطانی ده .
- ۴- دمکی تگ په صبر لنډی سړی .
- ۵- بیره سپی کوی چي پانده کونگری زیروی .
- ۶- دومره شهیده چي وروغو می ستریدل او دومره نه شهیده چي سبزی پخیدل .
- ۷- چي وسهیری و سودیری .
- ۸- پاک وار که ، ناپاک گذار که .
- ۹- ولی دار یزی پی په وار ماسته کیزی .
- ۱۰- چي باغ پوخ شه باغوان کور شه .
- ۱۱- صبر تریخ دی میوه خوږه لری .
- ۱۲- الف ویلی نه لام زیرلی .
- ۱۳- بی اوبو مه ډوبیره .
- ۱۴- انتظار له قتله بد دی .
- ۱۵- غوا حلاله نه وه او کور تلبړنی په سرورته نیولی وه .

کور

- ۱- که گری گری آخر دی خای ډنگو ان دی .
- ۲- هر سړی په خپل وطن کی بادشاه دی .
- ۳- هر سړی ته خپل وطن کشمیر دی .
- ۴- سل روپی پور کره دژمی شپی په کور کره .
- ۵- مسافری بده بلا ده .
- ۶- که په کور امیر وی په بهر فقیر وی .

پتاو بی پتی

داډیره مشکله ده چي سړی دی دپښتانه په نظر دپت او عزت موضوع وپیژ نی مورتته دپښتنو دپت خبره داده چي دکورنی خینی پیښی پتی وساتی ، هغه پیښی که خرگندی شي نو هر ورومرو دکور او کلی په نزد بی پته کیزی او نفرین ورته ویل کیزی ، یعنی دوی کی رواج ډیر مهم شمیرل کیزی . بنوخی دپت او عزت په هکله ډیر زیات ښکته پورته غورزی . مگر دمروتو خلک دومره تشد دنه لری .

- ۱- یارلی دی خر وی خوچی زه پوری خر نه یم .
- ۲- په درنو دروند په سپکو سپک .

- ۳- دریاب په لوبنی نه وچیری .
- ۴- کاروان ته که سپی و غاپی دکاروان څه پری کمیری .
- ۵- دریاب دسپی په خوله نه پلیتیبری .
- ۶- په سلومی مړ کړی په یوه می پرمه کړی .
- ۷- پت بڼه دی که لاک ، نه پت .
- ۸- په پت کی تور موسلی بڼه دی .
- ۹- مړمی کړه پرمی کړه .
- ۱۰- دمیره لوز گوره دځمکی فصل ، دبنځی بنايست .
- ۱۱- ته زماشری ته لاس مه راوړه ،زه به شال ته دستا لاس نه در وړم .
- ۱۲- دریاب په کانی نه خریبری .
- ۱۳- چی نوم یی واخلی په ننگ یی ومړه .
- ۱۴- سرکه غتوی هم پتکی غواری .
- ۱۵- فقیر کله دسپری لپاره کند په اور اچوی .
- ۱۶- میره مړ کړه او سپکه وه یی مه .
- ۱۷- څه وهلی څه وژلی .
- ۱۸- دسیال دسیال گیری ، جامی واغو نده سپینکی .
- ۱۹- چی په خپلی خورنه شر میبری په بلی نه څه وشر میبری .
- ۲۰- بس کوه شامکه په اخیر دی ووهله .
- ۲۱- کم سړی ، گناه یی لوی که .
- ۲۲- دم چی په ډول گډه شی بیائی څه شرم وی .
- ۲۳- چو هاری ته چاوویل چی له چانه شر میبری ویلی له خپله سیاله .
- ۲۴- مال می تر سر څار کړی اوسرمی تر شرم څار کړی .
- ۲۵- په سوډر پورې خپل نوم اور دی .
- ۲۶- په زمري می دی وی دگیدر دی راباندی نه وی .
- ۲۷- وزه چی هم ځملی ، ځای په پښو پا کوی .

مالداری - هوا - روغتیا

دامجموعه زیاتره په مروتو پوری اړه لری. ددی خلکو دکرنی او مالداری دژوند بڼه ثبوت دی. دا ددوی پرژوند باندی اغیزه لری. کوم متلونه چی دلته رانقل شوی دی ددوی په مالداری ژوند پوری تړلی دی. څرنکه چی وزیر په دی وروستیو وختو کی په کرنه بوخت شوی دی اوبنوخی ددیرو اوبوپه درلودلو

سره له پخوا کرگر دی نودې موضوع ته کم متوجه دی. د بنوخیو او وزیرو د ژوندپروسه تثبیت ده، د هواد بدلون په اثر د دوی د ژوندجگې او تپتی تر زیاتې اندازی پوری پیشگوئی کیری او پیشگوئی یی هم معمولاً رښتیا ثابتیری او په دی هکله دوی ښه تجربه پیدا کړی ده. د ځمکې د شدیاری - وتری او کرنی څخه تر حاصل اخیستلو پوری حتی د هر جریب حاصل او نور پیشگوئی کوی. د پسرلی او ژمی د پرله پسې حالت له مخی دوی دخپل ددوبی غلی اندازه د کمیت او کیفیت په لحاظ مخکی له مخکی ښوولای شی .

مگر دللمو په باره کې دا پیشگوئی نه شی کولای. ځکه د کال هر مه میاشت ځانته خصوصیات لری او بیل حالت ښئی. ځکه چې (۶-۷) انچه په کال کې) باران هلته ډیر لږ اوبی وخته دی او دهغه چاودهغو څارویو او فصلونو چی ژوندی یی په باران پوری تړلی دی ددی بی وخته اولږ باران په سبب د ښو حاصلاتو پیشگوئی نه شی کیدلای .

- ۱- لره دې آباده کړه چی پاته بره شوه .
- ۲- په هل ختلی ښه نه په راشه .
- ۳- په پردیو دروزو باندي گید بنو کرل سره لاندې .
- ۴- که ووهی گرسټ ته به شی په جامو پټ، که نه ووهی گرسټ ته به گزی لغر شت .

۵- چی طمه دی په ځمکه کړه تومنه دی پری ورکه کړی .

- ۶- شل ورځ کډون کوه یوه ورځ اوبه لگوه .
- ۷- پولی ته یی هیله کړه هیله دی نهیله کړه .
- ۸- سهیل چې واده که دهرچا جامې به وکه .
- ۹- له موتی برلو نه شی .
- ۱۰- اوزی که پتوی په راشه به خرگند شی .
- ۱۱- د پوکر بی وفو . (کوم تخمونه د دسمبر د پنځلسم څخه وروسته وکرل شی نه رسیږی)

۱۲- چې په طمع د کروشی هغه پاته په میروشی .

- ۱۳- د لوگری چې زړه نه وی لور په لوته تیره کوی .
- ۱۴- چې په خپله کرونده گزی که شیدی وی ټول غوری شی .
- ۱۵- زاړی ولاړوی لکه څاری ، بوږولاړوی څینستن ژاړی .
- ۱۶- اوبه پنډې کړه باجرې غونډې کړه .
- ۱۷- لازاری ځامن دی لازاری غنم دی .
- ۱۸- چی نه وکاری نوکه په لاس به نه نیسی روکه .
- ۱۹- چې په ټل روږه وی په تاندو به دوږه وی .
- ۲۰- چې په ټل هستی وی په تاندو به نیستی وی .
- ۲۱- چې طمه دې په خدای کړه تومنه دې پیدا کړه .
- ۲۲- نالی کرونده د اوبنو تاخت دی موتی کرونده د وزو تاخت دی .

- ۲۳- تاند و به به دی مور که وچو به به دی سپور که .
- ۲۴- غنم په دښمن کره باجری په سجن کره .
- ۲۵- چي مز که دکه کری دک به دي کړي چي مز که وزي کړي وږي به دي کړي .
- ۲۶- په ماتي څه تخم اچره .
- ۲۷- ټول کال دي گل گل وه بيا ديوه غوائی غوبل وه .
- ۲۸- چي کاتک کيوزی په نوبلا پريوزی . (دکاتک میاشت داکتوبر دپنځلسم څخه پیل کيږي .)
- ۲۹- اسواره ده اسو گته ده . (داسو میاشت دسپتمبر ۱۵ م څخه پیل کيږي)
- ۳۰- نه تل وی بازار نه تل وی فرزندان .
- ۳۱- وسه په وړه ده چيتر په غره ده . (وسه - داوړی باران - چيتر داپریل دشیپرمی برسات)
- ۳۲- کیله کیله د خدای په هیله .
- ۳۳- گتغینه کی ده لادگره کی ده . (زور متل دی غینه کی مقصد ډیر
- اولادونه گره کی مقصد ډیره کرهڼه) .
- ۳۴- تاندوبه کرونده، دگوتو ختل دی .
- ۳۵- خدای چي مهربان شی په گلو اوغولوئی سم ووروی .
- ۳۶- باران دي په راشه کيږه .
- ۳۷- کرونده دومره ښه ده چي آس پرې ورغړی نه چي پرې وتری .
- ۴۰- وسه له ښکی سپرلی له پاسه .
- ۴۱- پورب وائی که زه چلیدی ددرښو لاس اوپښی به شنه شول
- ۴۲- چي له تل سره ئی کاروی هغه تل په غم هساروی .
- ۴۳- تل خوار کړی تللی بیارته نه دی بیا راغلی .
- ۴۴- چي تل وړک کړی دی دهغو میله نه مونده کيږه .
- ۴۵- دتل کرونده ماته لینده ده .
- ۴۶- له هغی قحطی می ژغوری چي اوربشی شی سمسوری .
- ۴۷- تاندو بی وال لونگی زړوی او وچو بی وال شیری زړوی .
- ۴۸- چي فصل پوخ شی داروئی رودل دی .
- ۴۹- اسو ودي سوو .
- ۵۰- باران خوداسی وی زیات خوتندر وی .
- ۵۱- یوئی کری سلئی خوری .
- ۵۲- چي په آسمان اوره شی مالگه اوبه شی .

- ۵۳۔ مزڪه تول په توكل كوى خومدار ئى په ساتلو كى دى .
- ۵۴۔ سپينه وورول كوى توره دارول كوى .
- ۵۵۔ څه دې شى په هغه سپرلى چى نه سځى څرى نه ورى .
- ۵۶۔ له شنه آسمانه ووريدل نه شى .
- ۵۷۔ چى په وقت دگلونه وى بارانو نه * چى بى وقته باران وو رى څه ئى كى
- ۵۸۔ په اصل ، باران يوبنه دى . خوشحاله !
- ۵۹۔ پگن پرزوي ، چيتري لټوى .
- ۶۰۔ غوښى لاچاره خورى لائى ساړه خورى .
- ۶۱۔ ځناوران ځلى و پرزول اونوم دپگن بدشه .
- ۶۲۔ مالا سپينه ځله ژړله چى تورى اوبه كړى گرنگونه .
- ۶۳۔ دډيرو درمند خرو خوړلى وى .
- ۶۴۔ چى راوخيژى گوپان بيامه كره مونگان .
- ۶۵۔ چى راوخيژى تلى بيامه كره كونځلى .
- ۶۶۔ شولى چى ترنگيرى تبي لنگيرى .
- ۶۷۔ كرونده آسانه ده پالنه ئى گرانه ده .
- ۶۸۔ دپاگن په دو وژبو غلظه تم شه
- ۶۹۔ سيلى چى الوزى بادئى قاصد وى .
- ۷۷۔ په تيرو او بوپسى كورزو ونه وهى .
- ۷۱۔ په وخت نمو نځونه كوه بيوخته للونه كوه .
- ۷۲۔ دورىځى دنمر نه مى وساتى .

جهالت اوبى عقلى

- ۱۔ ختل ئى په توت زده نه وى اوملا كيكرت ته تړى .
- ۲۔ كم عقل اول ننگ كوى بياجنگ كوى .
- ۳۔ نه يار وى نه هوبنيار وى هسى دغوايه اودكتيوى ناتار وى .
- ۴۔ كم عقل دومره په بل نه وكه لكه په ځان .
- ۵۔ ليونى په كللى پورى خاندى اوكللى په ليونى پورى .
- ۴۔ غيلى كه مى پوولى نه دى هم ، كش خومى ئى اوريدلى دى .
- ۷۔ مور كه خاورى كينه خاورى دې په كونه .
- ۸۔ خرپه خندانه پوهيرى .

- ۹- که شپه تیاره ده خوراو مور بښکاره ده .
- ۱۰- دخره مینه دلتو وهل دی .
- ۱۱- په نا قابل طبیب می سر شو * دردمی دزړه دارو دسترگو راکوینه .
- ۱۲- په ډیروړندو یو کون جمعداري کوی .
- ۱۳- خرکه ترمکی لارشی چی بیرته ورشی هغه خر دی .
- ۱۴- خر زورشه اودڅښتن کورئی ونه پیژانده .
- ۱۵- په پردی مال کم عقلان خوبښیری .
- ۱۶- چی نه ذکر وی نه فکر له دی هسی بیداری په خوب خوښ یم .
- ۱۷- په برغولی کی ډوبیری .
- ۱۸- سخ دهغه لنډان چی نه په سود وی نه په زیان .
- ۱۹- دخره څښتن له عقل پلي خرائی په کور کی لوی شه ده لانه دی پیژندلی .
- ۲۰- رانده هم په دی پوهیږی چی خدای یودی اومالکه تروه .
- ۲۱- روند په خپله خونه ښه پوهیږی نه سترگور دبل په خونه .
- ۲۲- چی میوی ئی دکابل خوړلی نه وی * دهغه تر فهم ډیرې وی گور گوری .
- ۲۳- که ډیر هوښیاری کم عقل وپوښته .
- ۲۴- چی نه پوهیږی هغه ته یوه برخه دوی کره .
- ۲۵- په ډیرو لیونی خو ښیری .
- ۲۶- دخرو له خوید سره څه دی .
- ۲۷- نه سودنه فایده ږیره کل کره پاینده .
- ۲۸- دوه جاهلان زنجیر پریکوی .
- ۲۹- په مینځ چی لاس وهی نو سو په ورا چوی .
- ۳۰- تورخرپه صابون نه سپینیږی .
- ۳۱- خره ښکر گتیل غوړونه ئی بایلل .
- ۳۲- اوربشی که دروپی شل منه وی دخره خو لپه دی .
- ۳۳- خرپلار کره چارپری بار کره نو خردې پلارنه شه .
- ۴۳- لنډ په په غوايه په لوړه وخیژه چی څوک څه کوی ته هم هسی کوه .
- ۵۳- آس ئی هغه ته ورکړ چی تانگ تړل ئی نه زده .
- ۳۶- کوتک خره وخوړ او شونډک دکلال وپرسیده .
- ۳۷- له ضروره خرهم ابا باله شی .
- ۳۸- که خرو یوی وهلی نو غوړونه به ئی لوی نه وو .

غم او ښادی

ژوند دلته داحتیاط ، دقت او گواښ څخه ډک ښودل کیږی . سړی په خپلو غمونو کی بی پروا او مغرور ښودل کیږی ، داسی چی په زړه کی ئی دبل چا دغم لږڅه همدردی ځای لری . همدارنگه انسان اکثرأ نړی په عینی اوموجود

شکل سره منی اوله افراطخه ژغورنه کوی . نه ډیرغم کوی اونه له خوشالی څخه چوی هڅه کوی چی اوس ځان خوشال وساتی اود ژوندانه له لنډ عمر څخه گټه واخلي .

«څوک چی په ژوندکی ډیر مقررات او قیودات مراعاتوی هغه ژوند کوی خو په ژوندکی به همیشه ورک وی .»

- ۱- چی وپرزې خوږ به څرنگ نه شی .
- ۲- یتیم په ژړا ټینگ دی .
- ۳- ویر له ډوله سره نه شی .
- ۴- مه له غمه پرزه مه له خوبنی ورزه .
- ۵- نه له غمه څوک مړه شوی دی نه له خوبنی څوک الوتلی دی .
- ۶- په ویرکی هر څوک خپل مړی ژاری .
- ۷- پردی غم له واورو سوړ دی .
- ۸- نه هلته بنادی وه چی زه وم نه هلته بنادی وه چی ئی یووړوم .
- ۹- دورازی په وراری سود کیږی دبوری په بوری .
- ۱۰- ځامن خواره دی غیښی ئی کاږه دی .
- ۱۱- زه دی دروغجن یم خوتا دی خدای جوړ ، کړی .
- ۱۲- چی په جهان کی ئی خوبنی وی هغه کس دی .
- ۱۳- پردی غم نیمه بنادی ده .
- ۱۴- دآس دلاجنټ دی گیلوه ئی دوزخ دی .
- ۱۵- په دنیا دوه څیزه لذت که * سواری دآسو خوب دجونو په ورنونه .
- ۱۶- مه خوشحال وای مه خانی وای چچ په لاس تور موسلی وای خوارمان دی که ځوانی وای .
- ۱۷- سنج دښغه سړی چی ئی غم په بل سړی .
- ۱۸- چی نه وی هم غم چی وی هم غم .
- ۱۹- کازری په خوند دې نه یم په خړپ دې یم .
- ۲۰- دنیا په امید خوړل کیږی .
- ۲۱- پنبی می دپاس وی که په خړه وی که په آس وی .
- ۲۲- بزیره می وخریله او عیدهم نه شی .
- ۲۳- یوغم له بله غمه نه شرمیږی .
- ۲۴- هغه څه دی چی بی ور کړوئی زړه بڼه دی .
- ۲۵- ځینی ئی خوری ځینی ئی نغری .
- ۲۶- پلار او مور ئی خوبنیږی چی زوی موسترپیږی هسی خبر نه دی چی عمر ئی لنډیږی .
- ۲۷- اوبه په ډنډ درپیږی اوغم په غم درپیږی .
- ۲۸- هرکله دې څه که چی زړه دی بڼه که .

- ۲۹- چي په مال دی اخترشه کوردې ډگرشه .
- ۳۰- راشه له هرچا پاسه ، راشه له هرچاسمه ، راشه له هرچا کوزه .
- ۳۱- له خوښی یی خبر نه شوم اوله غمه دی وسوم توره تپه .
- ۳۲- اوبه به تیری شی کانی به پاتی شی .
- ۳۳- زه دی دپلار ویر کوم او ته می دخولی پیښی کوی .
- ۳۴- ورځ دهغوده چی بنکل کوی ، شپه دهغوده چی سکونډل کوی .
- ۵۲- چرگ چی بانگونه کوی خپلی سترگی ژاری .

پوهه

- ۱- عقل لعل او گوهر دی نه په زور اونه په زر دی .
- ۲- چی له خپله عقله پلي وی هغه تل په غم نیولی وی .
- ۳- ژبه زده کړه ، یوه مه کړه .
- ۴- هر سړی له خپل عقله پادشاه دی .
- ۵- عقل له بی عقله زده کیږی .
- ۶- له جنگ نه زه راغلی یم او خبری ته کوی .
- ۷- کارچی بی استاد وی بی بنیاد وی .
- ۸- که ددرست کلی ملک ئی چی له ځانه خبر نه ئی نوهلک ئی .
- ۹- هوبنیار نه پرزی اوچی پرزی بیاپه خوله پرزی .
- ۱۰- هوبنیار مرغه نه بندیری او چی بند یری نوپه دواړو پښو بندیری .
- ۱۱- ډیر هوبنیار ډیر خوار .
- ۱۲- طبیب کوم طبیب دی چی په ځان ئی تیر شوی وی .
- ۱۳- دزرو قدر زرگر پیژنی .
- ۱۴- دحکیم خبری بی حکمته نه وی .
- ۱۵- لنده ژبه هری خواته گزی .

کار او مزدوری

لاندینی متلونه په عمومی توگه دخواریکښانو او مظلومانو متلونه دی . په دی متلوکی انسان فقط دکار اوزحمت لپاره پیدا شوی دی . کار او زحمت گالل دانسان گانه ده . ټنبل اولت انسان دسپکاوی حق لری . دکار اوزحمت گاللو خوند ډیر زیات دی . دکار دخوږوالی او ارزښت له امله پښتانه ځانونه تکړه کار کوونکی اوزیار ایستونکی شمیری . دزیار اوزحمت عمده دلیل غریبی مظلومیت او مجبوریت دی .

اوکه نه ډیر محنت اوزحمت چی زیات حاصل ئی هم بل څوک واخلي هیچاته

خوندور کیدلی شی . ددی سیمی پښتانه دښی او حاصل خیزی مځکی په درلودو سره چی اوبه ئی هم پریمانه دي زیات حاصلات تر لاسه کوی . په تیره بیاد بنو وادی ډیره خړوبه او آباده مځکه ده ، مگر خلك ئی یوازې دفصل په وخت کی کار کوی ، بل وخت لت او تنبل پراته دی . دفصل دکرلو او ریبولو وخت هم یوازی دڅو هفتو لپاره دوام کوی .

- ۱- کته ئی دمزدور غوندی ، خوره ئی دڅښتن غوندی .
- ۲- چی خپله اوبه زهیره نه کړی پردی زوی به خپل نه کړی .
- ۳- چی درشی له بله کوره په تابه شپه که تکه توره .
- ۴- خپله اخسته په برغولی کی همبڼه ده .
- ۵- چی کاږه بارونه وړی هغه اوبښان دی .
- ۶- له پراته زمري ښورن گیدر بڼه وی .
- ۷- خپل کت خپل پوزکی له هرڅه وی خوږ کی .
- ۸- په یوه لاس لوکوه په بل لل کوه هیڅ پروادی نه شته ډیره کل کوه .
- ۹- پردی چاردی که بڼه وکړه لاس دی تور ، که دی بده وکړه مخ دی تور .
- ۱۰- که شنغری ژورنه کړی پردی زوی لور به خپل نه کړی .
- ۱۱- چی خړنه شی غوږ به نه شی .
- ۱۲- خری کاږه کهتری ، گوندی خدای در که بهتری .
- ۱۳- له بیکار نه بیکار بڼه دی له جاهل نه تور مار بڼه دی .
- ۱۴- لاس وهه خدای یادوه .
- ۱۵- یوپه سل راځی نه سل په یوه .
- ۱۶- دښکار غوښی دځان غوښی .
- ۱۷- بی مزده چار دهیچانه زده .
- ۱۸- چی له خپله کسبه نه خوری که ولی وی بڼه به نه خوری .
- ۱۹- کار اسان دی پال ئی کران دی .
- ۲۰- ډیر غواږه لږ نغاږه .
- ۲۱- تیار خور حرام خور .
- ۲۲- که میلمه ئی سټ خونه ئی .
- ۲۳- چی بیکار وی که سردار وی څه په کار وی .
- ۲۴- چی کمکی ئی اخلی برگونه دخوار به شنه شی زنگنو نه .
- ۲۵- سندرو چی سور دی زور دتنور دی .
- ۲۶- کوږ ووږ له خپله لاسه خوږ .
- ۲۷- چی څوک خوبونه کوی دهغو کتی پیدا کیږی .

دروغ

- ۱- چي رښتيا وردرومي درواغو به په ملك اور لگولى وي .
- ۲- په سترگو ويني په زوى لورى .
- ۳- درواغجن درواغ وايي اورښتيني ئي قياس كوي .
- ۴- مدعى سست گواښي چست .
- ۵- ددرواغو مزل لنډ دى .
- ۶- رښتيا كه بايد دى هم تاريخه دى .
- ۷- درواغ ويل دكوتى ترپ دى .

سمپا او اصراف

دا هرو مرو وايو چي پښتانه دنوم او شهرت لپاره ډيرى درني ميلمستيا وى ور كوى اوميلمه پالنه ددوى غوره دو ددى . هغه پښتون چي لنگريي خلاص دى اوهر لاروى ته ډوډى كوى وائى چي پيسى ئي په ښه لاره كسى خر خيږي ميلمه چي هر چيرى ولاړشى دده ستاينه به كوى . پښتانه نژاداً ميلمه پالونكى خلك دى ، هر كلى جسره لرى او پردى ميلمانه هلته شپه تېرولى شى اودكلى خلك ډوډى او څه كالى دشپي دتيرولو په غرض ور كوى . دحجرى مصارف يادكلى دملك له خوا وركول كيږي اوياسه كلى ويشل كيږي .

- ۱- اوله ورځ پاچا ، بله ورځ وزير اوبله ورځ له خاورو خمير .
- ۲- بى وخته ميلمه دكاله ناتاردى .
- ۳- په لږوكى خوره په ډيرو كى ننگ كوه .
- ۴- پردى خواړه په پور دى .
- ۵- دمیلمانه په تلوار دكاله څه شى .
- ۶- ديوه ست ښه دى دبل پت .
- ۷- مړى چي كوربانه خوښوى ، ميلمانه ئي خوښوى .
- ۸- په فقير كه يودر بند شى شل پرى خلاص شى .
- ۹- چي وركړى گل شى چي وخورى . . . شى .
- ۱۰- سخيان دخداى دوستان .
- ۱۱- څوك چي ننگ كه هغه توري شپى لنگ كه .
- ۱۲- كال ته كسه لوړوهه .
- ۱۴- ددوو كورو ميلمه خواروى .
- ۱۵- جنگ پر وسله شى ننگ په غله شى .
- ۱۶- بللى خور ولى .
- ۱۷- دسلو بلليو ځاى وشى ديوه نابللى ځاى نه شى .
- ۱۳- چي اوگره سريږي ميلمه ډير پرى .

- ۱۸- نه تاڻه راته کينبول نه ماڻه په کي پرينبول .
- ۱۹- نوم دې لنگر کوردی ډگر .
- ۲۰- شنی گورگری می نه خوړی په پخو پسی گرزیدم پنی می بایلی .
- ۲۱- دریاب که لوی دی دسپی په ژبه دی .
- ۲۲- کورمی درجار څکه دی مه وه .
- ۲۳- دبخیل مال دخوارو دی .
- ۲۴- چی ډیروی خودیروی چی لروی په بسم الله نه ډیر پری .
- ۲۵- بدشوم دی بدئی نوم دی .
- ۲۶- اخونده اخونده! ماردی. دینو خوانانو کاردی. اخونده اخونده! تدردی.
- یوزه یم بل می زوی بل ملا اکبردی .
- ۲۷- اخونده صاحبه غوړی دی غرمه لره سپری دی، دانوردې په لاس کسی څه دی ؛ نغن دی څه عجبئی خوند دی .
- ۲۸- چی سپری زړی پری حرص ئی زیاتیری .
- ۲۹- شوم گیر ، تازیان کوی .
- ۳۰- چرگ چی خوبیری یی تنگیری .
- ۳۱- نه خرمداریده نه سپی ورنه ته .
- ۳۲- موزک په غار ننوتلی نه شواوپه لکی پوری یی مخ ورپسی .
- وتاره .
- ۳۳- چی ماما وسرته لاس کړی دخورئی امید ورته پیدا شی .
- ۳۴- دگیدی لار ژوره ده .
- ۳۵- اخوند مورشه پاته یی کورشه .
- ۳۶- طمعدار په دواړه جهان خوار .
- ۳۷- ته وائی بس دی وائی لس .
- ۳۸- مرغه دانه وینی لومه نه وینی .
- ۳۹- چی دنس په هوا درومی که یی غم نه وی غم به مومی .
- ۴۰- که واره دنیا دیوه شی هغه یوبه پری مور نه شی .
- ۴۱- چی دونی ترک شی دوزی ورتپ شی .
- ۴۲- منگور خاوری په احتیاط سره خوری چی تمامی به شی .
- ۴۳- په پردی کورسل میلمانه هیڅ نه دی .
- ۴۴- دنیا په نهو ولاړه ده هیچالس کړی نه ده .
- ۴۵- . . . هم تنگ غواړی اودزوی سرهم غت غواړی .
- ۴۶- چی په تلبیر میرانه کړی د دنیا زور لری .

د انسان عدا لټ

- ۱- باران په باره وشه اوڅره يې دخالصی يو وړه .
(خايونه دی) .
- ۲- فصل غوايانو وخوړ او غوږونه ئی دخړو پريکړل .
- ۳- ملک خراپو ويران که اونوم دکارگانو بدشه .
- ۴- وازگه ئی دپيشو په لکۍ پورې وتړله .
- ۵- حق دحلايد لو دبزووه او په کی راغلل چرگان .
- ۶- گناه په خپله وکه لعنت په شيطان وايی .
- ۷- يوئى گتیی بل ئی ختیی .
- ۸- گرم به کم قوت وی اوختی به دزور اورختلی وی .
- ۹- خای ودبازونو ، ونيوکار گانو .
- ۱۰- خواړه خوله خوری او شرمیږی سترگی .
- ۱۱- غوښی نورو وخوړی اوهدوکی دگنجی په غاړه کړل .
- ۱۲- ماسته بيزو وختل او خوله ئی دغرنجی ککره کړه .
- ۱۳- تیل زما لکیري اوپه گتیه ئی نور خوبسیري .

بودا والی

د عمر اوزوړوالی توپیر دپښتنو خوانانو له خوا تل دتوجه وردی . «زوروالی هوبنیاری» یوه داسی موضوع ده چی پښتانه په درنده سترگه ورتسه گوری ، خکه چی په ټولو کورنیو او کلیوالی شخړوکی دسپین بزیرو نظرئى دااعتبار وردی . په مرکه کی دسپین بزیرو خبروته ټول غوږ بزدی . کوم متلونو چی دلته راغلی ټول دسپین بزیرو دمقام داحترام بنکار ندوی دی .

- ۱- دزازه سره مه کوه مړ به شی دواړه سره مه کوه هیر به یی شی .
- ۲- دور او پلار چی زازه شی ترگورپو خواړه شی .
- ۳- سپینه بزیری خاوری پینه .
- ۴- سړی چی زور شی هرزحمت ورجورشی .

خواری او غریبی

تقریباً له نیمایی خخه زیات متلونه چی په ددی هکله لیکل شوی دی په مروتو خلکو پوری اړه لری . ددوی ظرافت دستاینی وردی . دیوه غریب مروت خخه بل خوک دخواری او غریبی په هکله ښه معلومات نه لری «خواری دروغتیا - مورده» او خواری انسان کلک اوسر سخت آموخته کوی . ددی متلو نو بله برخه بنوخیو ، خټکو او دوزیرو دسیمو خخه دی چی زیاتره ئی مشهور-

- متلونه دی . کومه خاصه قبيله اومجل نه شو ورته ټاکلی .
- ۱- دخوارسري په لاس کنډک لوار لیده شی .
 - ۲- تشه لاسه ته می دښمن ئی .
 - ۳- گنجی په سرتارنه لری په چا کار نه لری .
 - ۴- بار خروړی او . . . دکلال خوړ شی .
 - ۵- که په نورو ښه شپه ده په خوار هغه شپه ده .
 - ۶- نن خوار تل خوار .
 - ۷- نیستی پاکه پاچاهی ده دولت مند ئی له لذته خبر نه دی .
 - ۸- وړک شی پوره چی میره باسی له کوره .
 - ۹- دخره هڼاکه له غمه ده برخه یی کمه ده .
 - ۱۰- خدای چی سری خواروی په ورځ دوه واره پخوی .
 - ۱۱- دادی دومره غوړی وو چی په سر تمام شول .
 - ۱۲- مسکینه یوه سترگه دې توره بله دې سپینه .
 - ۱۳- یاخوارمه وای یا هوښیار مه وای .
 - ۱۴- که خواریم هسی خوار نه یم چی دمسافر و خوری پتوم .
 - ۱۵- که دگیدر خپلی وای پردی به ئی ولی پتولی .
 - ۱۶- له پوروړی زیات خوار نه شته .
 - ۱۷- چې نه دې وی خپله غونډه بل ته به ناست ئی وچه شونډه .
 - ۱۸- وینځه چی توده شی هلته اوده شی .
 - ۱۹- دخوارانو کتوی په صبر پخیری .
 - ۲۰- دخوار چیرکی تل دزور اورو سپی خیری .
 - ۲۳- که وطن او گره شی دخوار خو یوه چمچه شی .
 - ۲۲- په میرو خوار په هدو خوار .
 - ۲۱- خوار دارزان هیله وکړی په وار دوه جامی زړوی .
 - ۲۴- اوبښ خو په پیسه دی چی پیسه نه لرم څه وکرم .
 - ۲۵- خوارانو مال په پلو خری .
 - ۲۶- خوا دی عیب نه دی عیب غلا او کاسیری دی .
 - ۲۸- دپیشو په سر دستنی داغ ډیر دی .
 - ۲۹- یو بهلول یو ئی کچکول .
 - ۳۰- وړک شی پوره چې وړک دې کړل دوه کوره .
- غرور ، خودخواهی ، پلمی او بهانی .**

ددی گروپ متلونه لږ گډوډ دی چی د انسان دزړه ضعیفی اومنفی جنبی
 ښی . د حیواناتو په طبیعت کی داخلاقو په هکله خاص متلونه راټول شوی دی .
 کارکه او خره ته همیشه سپک کتل شوی دی :

- ۱- سکنده چی خربه شی دچوهاری (جاروکنس) کره په خپله ورکړه شی .
- ۲- پکه دخپلی خور په وینستو سخ کوی .
- ۳- خمخه هم په خان غره شوه چی په ما اوکره سره شوه .
- ۴- لوخی دقوم سپکه غوښتله سرئی په دریاب کی وچ شه .
- ۵- هرچاته خپل عقل ښه لیده شی .
- ۶- لگر د زر کی یون زده کاوه خپل ئی هیر که .
- ۷- وزی په میړی پوری خندل چی دالوخه ... دې ورکه شه .
- ۸- سترمی کړی او سترمی دغاړی مه کړی .
- ۹- ترورپی (کیدری) ته خپله سیوره غنیه ښکاره شوه .
- ۱۰- هر څوک وائی چې زما دغر کی خوند ښه دی .
- ۱۱- خر هغه دی کته یی بله .
- ۱۲- هیچاته دخپلی خولی بوی نه ورخی .
- ۱۳- چی کم نه شی سم به نه شی .
- ۱۴- چاچی خان کمین که دجنت براقئ زین که .
- ۱۵- له خره څه مردار دی چی دی خړی او به نه څښی .
- ۱۶- سمه سویه ولتیده او سم تازی ته ورغلل .
- ۱۷- چې دادی وار شه بابا بیمار شه .
- ۱۸- لگرهم خوری هم وزرخاندی .
- ۱۹- په کور کی دې نه چنه شته نه بته په شمله دې شوم غلطه .
- ۲۰- که خواړه پر دی وو گیده خودې خپله وه .
- ۲۱- بیکاری سړی په پردو متیازو کښینی .
- ۲۲- شرکی وایی چې زما تر کوچو پسته زویه اولگرچي زما ترلئی سپینه زویه .
- ۲۳- که دتادی اوربشی ډیری ځماله نازه سترگی توری .
- ۲۴- غلبیل کوزی ته ویل چی دا دوه غارونه دی وړک شه .
- ۲۵- اوبنه څه دې سم دی چی پاته دې خرخه .

خود خواهی او ناشکری .

- خود خواهی دهرچا په نظر کی بده ده اوناشکری هم لوی عیب دی. ناشکری انسانان په هرځای کی پیدا کیږی . دپښتو متلونه په دی هکله دانگریزی متلو سره پوره توپیر لری. پښتانه هوبنیار اوزیات ئی په سلو کی زیرک دی.
- ۱- زه دستا په برگ یم اوته زما په مرگ یی .
 - ۲- له پروی زوی نه میراث ښه دی .
 - ۳- دپلار زړه په زوی او د زوی په وچ کانی .

- ۴- چي خان وي په ضرور نه زوي ويني نه لور .
- ۵- دگيدر پکار شول ځنگله ته ئي زغلول .
- ۶- پرينبول ئي عيب لري پريکول ئي درد ناخلف شه دپدرپه مخ کسي زخه .
- ۷- يوه خان کندن کاوه اوبل لور ورنه غوښتله .
- ۸- اول خان بيا جهان .
- ۹- خرپه خان حيران څښتن ئي په بار حيران .
- ۱۰- چي ئي غيشي له مازده کړه بيائي څښ زما په سينه کړه .
- ۱۱- پلار ئي له لوبزي مريده او زوي ئي خواږه ورنه غوښته .
- ۱۲- مور دوزي له حاله څه زده .
- ۱۳- ورور که سپور دي دخپل کور دي .
- ۱۴- چي زما په کور ماږه شي هغه زما دمور ميرپه شي .

قوت او قدرت

- ۱- له زوروره ياليري ياغلي .
- ۲- چي په زور ورسره نه ئي برابر دهغه په څنگ مه څه زورور .
- ۳- دزور ورو اوبه په پيچو مو خيري .
- ۴- مه کوه په چا هسي به وشي همپه تا .
- ۵- خور خورده مور مور ده چار د زور دي .
- ۶- زور ئي زور اور ته ورکړي دي .
- ۷- حق ښه دي بي زوره هيڅ نه دي .
- ۸- چي دزور ورو ښکني خوري هغه خپل ورشکي خوري .
- ۹- شل ټکه د زرگر يو د آهنگر .
- ۱۰- چي زور دزور آورشي پتي له تخم سره خپل شي .
- ۱۱- يو غر بل غره ته نه ودريري يوبنده بل بنده ته ودريري .
- ۱۲- تره که مضبوطه ده د نوزپه مخکي هيڅ نه ده .
- ۱۳- چي خان وي په ياران وي چي ياران ئي نه وي خان په بيد بيديا حيران وي .
- ۱۴- که ډبلي زړه وي گوري دمالو بس وي .
- ۱۵- زور اور غورونه لري سترگي نه لري .
- ۱۶- له آزار نه بازار نه شته .
- ۱۷- نه به دې زورا ورزوي شي نه به دې ورورشي ، هسي کاني به دې په کورشي .

- ۱۸- اوبه راغلی په ورخونه اوبه دهغودی چی زیاتوی په میروونه .
- ۱۹- که ټرکری که پرکری وزر به دې وکارم .
- ۲۰- تل چمچه په کونده کی وی یوه ورخ خود کونده که هم په چمچه کی شی .
- ۲۱- چی لوی دو لت غواړی لوی دې دانت غواړی چی لوی ولا یت غواړی روغ دې صورت غواړی .
- ۲۲- چی زنی ئی ملک وی کلی ئی هلك وی .
- ۲۳- که اوبه زور لری محکه سور لری .
- ۲۴- له زور اورو یا پندی اوری یا کنهی .
- ۲۵- گتیه دخبتن ده دسپی خو هسی دودی .
- ۲۶- کانی که کم دی دگری محکم دی .
- ۲۷- زور دچل ملا ماتوی .
- ۲۸- شرعه بڼه کاردی خوزورئی یاردی .
- ۲۹- دمینی خو دا خوښی ده چی ښخیری نه .
- ۳۰- غر که لوړ دی په سرئی سمه لار ده .
- ۳۱- دنوی ودان له پوره می وساتی دکم زوری سړی له زوره می وساتی .
- ۳۲- مار که ماردی دپیشو لاچار دی .

شتمنی

- ۱- چی په لاس کی دې وی خوب کوه چی له لاسه دې ووزی غوریښ کوه .
- ۲- دزرو دخبتن لار ارته ده .
- ۳- گیدر خپل پوست په بلا کښیوست .
- ۴- دنیا دهغه ده چی خوری ئی نه چی ساتی ئی .
- ۵- د نیائی هغه ته ورکړه چی د پوزې پاکول ئی نه زده .
- ۶- چی سره خوری هغه سره خری .
- ۷- چی له خپلی دنیا مست وی له هرچاسره ئی قصدوی .
- ۸- غور وی لاغور وی .
- ۹- ماتی که له تندی مری په کیده کی ئی یوزنگون اوبه ولاړی وی .
- ۱۰- که ئی ډیره کری قارون غوندی خوبه تیره شی پرون غوندی .
- ۱۱- دنیا دکمر سوری دی .
- ۱۲- خوک ورپسی مری اوخوک ور نه مری .

- ۱۳- چي زروي زاري شه وي .
 ۱۴- کته دې له چاوکره له خپله وروره داهيخ کته نه ده .
 ۱۵- که ډيري دي تير مي نه دي .
 ۱۶- که پرون کمرونن گودر دي .
 ۱۷- چي عمر ، خان ودهرچا خان وچي عمري شه دهر چاسپي شه .
 ۱۸- خواني دېوي غوري دې نه وي .

بڼځي

لاندیني متلونه يوازې هغه متلونه نه دي چي سړي د بڼځوپه هکله شه فکر کوي بلکه داسي متلونه هم په کي شته چي بڼځو د سړيو په هکله وييلي دي . خو متلونه د مينی او محبت په هکله دي . هغه څوک چي فکر کوي چي بڼځي د لته سپکي کتل شوي دي او يا ځيني متلونه بيځي بي ادبه دي بايدونه ليکل شي ، زما په نظر ليکل ئي ځکه ضروردي چي اصلي ماهيت ئي راڅرگند شي . مگر بايد دا ووايو يوازې پښتانه نه بلکه ټول انسانان په هر ځاي کي چي دي بڼځوپه برخه کي مجرم دي ځکه د بڼځو د ميراني ، پوهي او نور وښواو- صافو څخه ئي سترگي پټي کړي دي . دا ځکه چي تريوه وخت پوري بڼځي هر چيرته د مرئي په شکل ژوند کړي دي او کوي ئي .

- ۱- کونده ئي پريښوه تنگه ئي پري کيښوه .
- ۲- پيغله په شپه کوه کونده په کاته کوه طلاقه هيچري مه کوه .
- ۳- نه پکه په چاسر کوي اونه دا د چاسر کوي .
- ۴- ليور که لربرشي خواخيره خپلي ... ته ... شي .
- ۵- که بودي بزرگه وای نو د ډيرو کورونه به ئي ډگر کړي وو .
- ۶- دمور که دغوبښي دي روانه دي .
- ۷- چي مي نه کنهله ورته هغي و ترله نته .
- ۸- د کوندي نه د ين شه نه ئي ... شه .
- ۹- د کاسيري زل نه ودسپينو ځولي ئي مات کړ .
- ۱۰- که له ور ينداري نه زهير پري له وروره زهير شه .
- ۱۲- چي تور نه شي ... به نه شي .
- ۱۳- د پلار د کور له خواري به خلاصه شي او د سخر د کور له خواري به خلاصه نه شي .
- ۱۴- کونده د زوي په هيله له ميره ووته .
- ۱۵- مور ئي کسه لور ئي نسه .
- ۱۶- سترگي له اصله توري بڼي دي . * په رانجو سترگي لوليبي توروينه .
- ۱۷- اورته راغلي د کور ميرمن شوي .

- ۱۸- دميره لوز کوره دښځي بنايست .
- ۱۹- چي ډير غواړي جنگونه هغه دوه کوي وادونه .
- ۲۰- چي ځوان وي دنجونو ځان وي چي زورشي دنجونو پيغور شي .
- ۲۱- يوساعت دديدن ښه دي نه دصدرون درې انډي اور بشي .
- ۲۲- په تش کاته د عمرڅه شي لکه سپي چي هډوکی زړه ئي ښه شي .
- ۲۳- مين به ښه لرم خوراک به ئي سپينه خوله لرم استوگه به ئي په ورانه لرم که ليوني شه هوده نه لرم .
- ۲۴- هغه ناوي چي په ځان بنايسته نه وي .
څوک ئي څه کوي بنايست دمور او نيا .
- ۲۵- ليلي يوه يارا ن ئي ډير نيولي دينه .
- ۲۶- زما دې څه وکړه چي لاري * زه چي په منځ زلفي لرم بل به يار کر مه .
- ۲۷- اول ئي وياړه څيروه بيا ميره څيروه .
- ۲۸- چي ئي موروي بد آوازه لورئنه وي نيك آ وازه .
- ۲۹- غوا دکڼ کوه ښځه د جن کوه .
- ۳۰- خور اولور په خت خوراک ښه لره اوله ځانه ئي گوښه لره .
- ۳۲- که زوی او ورور په خواست دي ميره هر بوتی ته ناست دی .
- ۳۳- خري موري ادي موري .
- ۳۵- خور اولور غوړ ډولي دي چي ځان ته ئي نږدی کوي غوړ پري چي له ځانه ئي ليري کوي نوسپي ئي خوري .
- ۳۶- خوري اسپه کور ودانوي ، خوري ښځه کور ويرانوي .
- ۳۷- غرونه بي اوبو نه وي کورونه بي ميرو نه وي .
- ۳۸- چي څوک ددين په ښه ځي له ښځو به گوښه ځي .
- ۳۹- چي په کونډه که کي دې برخه نه وي په ډگر ئي وله چي مات شي .
- ۴۰- توکي کيږي خونه په سکو نډلو .
- ۴۱- دځوي په ژبه مور پوهيږي .
- ۴۲- واک ددې گوهری که پليمنه خوري که سنگري .
- ۴۳- پر دی موري که ښه وائي بدبه کوري خپلي موري که بدوائی ښه به کوري .
- ۴۴- خالی کنډول نسکورښه دي له مرداري ښځي ډگر کورښه دي .
- ۴۵- کونډه دې ميره وکړي چي نوم ئي بدنه شي .
- ۴۶- نوي ناوي راغله نوي دود ئي راوړ .
- ۴۷- بن دختو هم بده ده .
- ۴۸- دکور ناوي هلکه وي .

- ۴۹- هغه څخه ميره وي خندنې بنځه درلي نه شي او هغه څه بنځه وي چې خندنې ميره درلي نه شي .
- ۵۰- که داوار خلاص شم له دې اشنا نه ، بيامي تو به ده له جمله اشنا نه .
- ۵۱- نه ئي ننگ شته نه تيغونه تر خانانو دماغی دی پيغلی نجونه .
- ۵۲- بي ريباره ياری گرانه ده .
- ۵۳- په ليلي هر سپري مين دی * سخ دهغو دی چې ليلي شوه پري مينه .
- ۵۴- کونډه چې ميره که ولي ئي وړاندي نه که .
- ۵۵- په وړاندي سترگه می گوره * که مخ می تور دی اندی بنی می کړی دینه .
- ۵۶- که سوځی کونډه سوځی میراث خور ئي څه کوی .
- ۵۷- د خور لور په لمځی عبث کوی خورای .
- ۵۸- مور می مړه کړه ما یله کړه .
- ۵۹- موزی نه کور لری نه له چا پیغور لری .
- ۶۰- نه کوم موزی چاری نه کوم لونگ به په درنه میچن انه کرم .
- ۶۱- مور خورلی زوی رودلی .
- ۶۲- چې ورور ئي کړی درباندي ... به ئي نه کړی .

هغه متلونه چې عمومي اخلاقی او اجتماعی او انتباهی بنی لری .

ددی مجموعی زیات متلونه باید دیوه خاص عنوان تر نامه لاندی ترتیب شوی اولیکل شوی وای مگر ددی پلان څخه دمخه دامتلونو په دی ډول راغونډ شوی وو. نو ما ددی بیا بیلول لازم ونه بلل ځکه چې دومره گټه هم نه کوی ،، اوزیات شمیر ئي په کومه خاصه کتگوری کی هم نه راځی اودمتلونوسره مشابه جملی دی :

- ۱- څوک چې اوبنان ساتی دروازی دی ستري لری .
- ۲- غوښی دی یورپی خواورته به ئي راوړی .
- ۳- مه کوه پینبی څه دې په سرشی څه په پینبی .
- ۴- میچ څه کولی شی خو خوابده کړی .
- ۵- په الاجی دې لوبی کولی اوس په کی بند شوی .
- ۶- غوښی که سوی وی له پیتی بنی دی .
- ۷- ځان کندن هسی اسان نه دی چې هره زړه ئي کولی شی .
- ۸- چې دلنگیدو نه وی نوڅله بلار ا بیدې .
- ۹- په وچه ځمکه لامبو وهلی نه شی .
- ۱۰- چې ژوندی وی خوبنیدی اوس چی مری اینه دی سوځی .

- ۱۱- دڄميارخونه ، هسي سخاوه چي باران پري وشه لاسخاشـوه .
- ۱۲- په دوبيانو پوري خپل نوکونه اور شول .
- ۱۳- بي له چريکي نه هم عیدشي .
- ۱۴- بي له چريکي عید نه کيږي .
- ۱۵- که چرگ بانگ نه وائي هم سبابه شي .
- ۱۶- دخري که خور شي دخره پري شه شي .
- ۱۷- څومره چي دې پتيوني وي هومره پښي غزوه .
- ۱۸- روند چي ژاږي په رندو سترگوهم ژړلي شي .
- ۱۹- له لمده شه لمديري ، له وچه هيڅ نه .
- ۲۰- خرپه غورونو وهه چي هنائي هيره شي .
- ۲۱- دمپښي که بنکر ستردي په خپل سرئي دي .
- ۲۲- پر بي سرپښه نه بنخيږي .
- ۲۳- لکه چي غريږي هسي نه ووريږي .
- ۲۴- خپل لنډي سوگه لره بلغل مه بوله .
- ۲۵- کوهي د بل په لار کي مه کنه په خپله به ور پريوځي .
- ۲۶- دوطن سويه دوطن سپي نيسي .
- ۲۷- که کور مي وسه خندق مي پوخ شه .
- ۲۸- چي کورپه خوري چوشي به پري که .
- ۲۹- د پښ څنگ ته چي اوسي هغه به سوي جامي يوسي .
- ۳۰- وزيه شه به حاصل کړي دسوي له سږيه .
- ۳۱- هره ونه مه خوره يوه به دي گندهير شي .
- ۳۲- پنځه سره گوتي په خوله مه منډه .
- ۳۳- په ډيرو قصا بانو کي مږ مردار پري .
- ۳۴- مړي غږ کوي که ئي ژوندي اوري .
- ۳۵- ستاله خيره مي توبه ده خوشي دي رانه کوري کړه .
- ۳۶- که لنګي غواوي بکيږي ځامن غواږي نووچي غواوي ولي بکيږي .
- ۳۷- ليوه که خپلي کولي خپل ځان له به ئي لولي .
- ۳۸- خرسي دليوه ورور دي .
- ۳۹- نه خروهلې نه لښته ماته .
- ۴۰- ويش کوه ميروته گوره .
- ۴۱- خاوري لاري په اير و پوري ئي واپول او باد پري راغي دواړه ئي يووړلي .
- ۴۲- چي دماما په نغري شي هغه واره ليوني شي .
- ۴۳- يوه بلا بلي بلا ته وائي چي بو .

- ۴۴- یوچا په کلي کی نه پرینبود اوده ویل چی وسله می د ملک کره کنبیر دی .
- ۴۵- په هری سوړی کوتی مه منډه .
- ۴۶- لاری وهه د خدای لار گوره .
- ۴۷- پیا زدی وی خو په نیاز دی وی .
- ۴۸- یاراته ودریره یارانہ ودریره .
- ۴۹- چی خان وینی جهان وینی چی خان نه وینی هغه خو خاوری پینی .
- ۵۰- چی ډیر غریزی غلط به شی چی ډیر خوری غارت به شی .
- ۵۱- اول مړه مه نیسه او چی نیسی ئی نو تینگه ئی نیسه .
- ۵۲- سر له خدایه غواړه پکړی ډیری دی حمیده .
- ۵۳- غواکه توره ده پی ئی سپینی دی .
- ۵۴- مال چی دڅښتن په دود نه وی حرام باله شی .
- ۵۵- چی یوه دې ړنده شی په بله لاس ونیسه .
- ۵۶- په ژوندی غوښه اورنه لکی .
- ۵۷- له بلا یالری یاور دننی .
- ۵۸- د قبر خاوری په قبر تمامیری
- ۵۹- شهر په شیوه خوړشی نه په توره
- ۶۰- ځای هغه سوځی چی اور باندي بلیری .
- ۶۱- څه دې شی په هغه لوری چی نه دې غیلی وی نه لیری .
- ۶۲- چی تیغ چلیری وینی بهیری .
- ۶۳- که بی ځایه زرکی نه وښکی آواز * نه صیادځنی خبرونه شهباز سکه له دی خبری هسی معلومیری - چی خپل غردي هر سړی لره غماز
- ۶۴- که غوار اغله نغن په پی ، که نه راغله پردی .
- ۶۵- لکه میندی هسی لونه لکه ژرندي هسی دوره .
- ۶۶- څه رنگ چی کری هسی به ریبي .
- ۶۷- غله په غله زده مله په مله زده .
- ۶۸- توره په کتوده غشی په و یشته دی .
- ۶۹- چی چنی وی هلته غابښ نه وچی غابښ وهلته چنی نه وی .
- ۷۰- چی زوی و هلته شوی (لباس) نه ووچی شوی ووهلته زوی نه و .
- ۷۱- منگی ... څه ولی .
- ۷۲- چیر ته کور وی هلته غرووی چی چیرته لوښی وی هلته غوب وی .
- ۷۳- ونی ته به چاپر یکولی که تبر لاستی دې نه وای له خپلی تنی .
- ۷۴- ریښمین که زورشی دخره پرونی نه ځنی کاوه شی .
- ۷۵- اول زده کړه بیا کوزده کړه .
- ۷۶- دآس لته آس سپی . (دآس دلغتی طاقت آس لری .)

- ۷۷ — چي په گوړو مری په زهر وئې مه وژنه .
- ۸۷ — تو کړی لاری اخیستی نه شی .
- ۷۹ — له جهان سره نتلی ، نه نتلی .
- ۸۰ — پلار دې څه کول خړه ئې خسی کول ، څه ئې تری موندل خپلی جامی ئې پلپتسی کړی .
- ۸۱ — دښوغوښو ښه زومنه ده .
- ۸۲ — چي په سمه خوراک مومی کم بخت به غره له ځي .
- ۸۳ — چي غله ډیروی اوربشی کره چي ځامن ډیروی ودونه کوه چي دنیا ډیره وی سوداگری کوه .
- ۸۴ — چرگ په تپ کی مه څیروه په تلبرکی ئې څیروه .
- ۸۵ — چي زده کړی په چپړی هیر به نه شی په پیری .
- ۸۶ — په خوله خوږ په نیت کوږ .
- ۸۷ — داسی کوه چي مارهم مرشی او کوتهم مات نه شی .
- ۸۸ — چي نه دې بولی مه ورځه چي نه دې ږغوی مه ږغیره .
- ۸۹ — په یوی لاری دوه واره ځه په یوی قصی دوه واره مه ځه .
- ۹۰ — ډیر ویل دقرآن ښه دی .
- ۹۱ — له خوشی غږیده پټه خوله ښه ده .
- ۹۲ — څوک چي کیوزی په خپلی خولی کیوزی .
- ۹۳ — چي نه پوهیږی ځوانه که .
- ۹۴ — که تږی وی په خپله به اوبو له راشی .
- ۹۵ — ارزان بی علتته نه وی او گران بی قیمتته نه وی .
- ۹۶ — چي په چکړو کی څیږی څاڅکی به ورپریوځی .
- ۹۷ — چي ددریا په غاړه ځی خود به ورلو پری .
- ۹۸ — یوه خوله خو ، ښه خوله .
- ۹۹ — پټکی چي له سرنه پریوزی که په اوبو تم شی هم ښه دی .
- ۱۰۰ — روند څه غواړی دوی سترگی .
- ۱۰۱ — چي شپه شی ډار په وره شی چي ورځ شی ډار په غره شی .
- ۱۰۳ — هر کار چي پوره نه وی داسی مه وایه چي وشه .
- ۱۰۴ — شپه ترمیان خدای مهربان .
- ۱۰۵ — څه تر وره پناه څه تر غره پناه .
- ۱۰۶ — پسی شاد پاچا ښځی ته هم ښکښل کیږی .
- ۱۰۷ — اوبښ ته چاویل چي لوړښه دی که ځور ، ویل ئې په دواړو لعنت شه .
- ۱۰۸ — منگورهم دغره لوړهم دغره .
- ۱۰۹ — چي اوږه وکاري ځای ئې جووت وی .
- ۱۱۰ — یوه تنه او هلی زانه دکیږله انگو لاهم ویر پری . (تنه — تکه — تندر)

- ۱۱۱- لوی نوزونه (سیلابونه) له لویو غرونوراحی او لویو نالوته حی.
- ۱۱۲- تر خوړلی امیدوار بڼه دی .
- ۱۱۳- زهر په زهر ووزی .
- ۱۱۴- چی په پیمانہ شوه خونه ئی سپیره شوه .
- ۱۱۵- گمان گمان شی ایمان پری زیان شی .
- ۱۱۶- منافق روژ تی لکه د غوبل خوله ترلی غوئی دی .
- ۱۱۷- دهرچاحلق په خپلو لاپرو لوند دی .
- ۱۱۸- یوه وینځه ادله ، دادلی وینځه بله .
- ۱۱۹- غوښتل ئی په ډیر نیاز سره وی او ستروول ئی خواری غواړی .
- ۱۲۰- نیت بیرئ ده نیت کیرئ ده چی نیت ئی سمیری بیرئ ئی چلیبری ،
چی نیت ئی واوړی کیرئ ئی واوړی .
- ۱۲۱- لکه چی ته ئی هسی زه یم خوری څه شی که واده یم .
- ۱۲۲- دیوه یار لپاره سل ریباره غواړه .
- ۱۲۳- په کک یاد په لک یاد .
- ۱۲۴- سودا په رضا خوینبی په خوښی .
- ۱۲۵- چی تر کمر پیووت په خولو کښیوت .
- ۱۲۶- ځان ژغوره قابو گوره .
- ۱۲۷- آسونه نعلونه وهل چیندخوهم پښی ورته ونیولی .
- ۱۲۸- مارد ځان له ویری خولی اچوی .
- ۱۲۹- کال به رب کړی تیر ، خوری ستاسوی زنگون به می نه شی هیر .
- ۱۳۰- عمریوه خوله مړی نه ده چی سپری ئی تیر کړی .
- ۱۳۱- چی دزړه په هوادرومی هغه خپله سزامومی .
- ۱۳۲- چی څه رنگ ساعت داسی مصلحت .
- ۱۳۳- توپک خو نخبه ماتوی څه لو ، خو نه کوی .
- ۱۳۴- چیندخ روغی میړی څخه ئی پورغوښو میړی ورته ویل چی هاله .
دې نغاری وهلی اوس له مانه پور غواړی .
- ۱۳۵- چی آس پردی وی جگری پردئ وی بیائی څه په منځ کی خیر غواړی .
- ۱۳۶- دغوړو قدر به څه وه په جهان که دریاب غوندی روان .
- ۱۳۷- په لاس ووزی بڼه دی نه تر کاله لیچی .
- ۱۳۸- یوه ویل دوره خاوری بل ویل خوره خاوری .
- ۱۳۹- چی یو لاس غوړ وی بل تری غوړ پری .
- ۱۴۰- درسته هغه ده چی لاس دررغله .
- ۱۴۱- که ډیره می درپسی تنده ده قصه به هغه کرم چی په خدای او-
رسول پسندده .
- ۱۴۲- اوگره که بڼه وای په بازار کی به خرشیدای .

- ۱۴۳- چي چازغل كهه وياپرو ،هغه خلاص شه له لوپو .
- ۱۴۴- چي په خپله ورشي بيا ځله ترې مرور شي .
- ۱۴۵- چي له وڅه يولرگي رزيږي بڼه دي .
- ۱۴۶- بارخري نه شه وړي خولي ئي په خرگي لگولي .
- ۱۴۷- موبرك د شرابو گړي ته پريوت او پيشوئي په كورگي پوښتنه كوله .
- ۱۴۸- دلند لغر له اوبو څه ډار دي .
- ۱۴۹- په دوو بيريو پښي مه ږده .
- ۱۵۰- له تودو سوي ، سړوته پوكل كوي .
- ۱۵۱- څوك سړي وپه بنگورو ږدي نه وه ، چي روږدي شه بيائي پـه رازه وراچول .
- ۱۵۲- دتورو كار كوله سحره سره څه دي .
- ۱۵۳- دتورو قارغوله سحره سره څه دي .
- ۱۵۴- چي نه پيري نه خرڅوي بازار ولي تنگوي .
- ۱۵۵- چي ږيره وخرپي په بریتو ځند نه كيږي .
- ۱۵۶- چي ترڅه دي خوږلي نه وي دخوږوپه لذت به نه وپوهيږي .
- ۱۵۷- چي په كورگي سترشوي وي غاښ ئي مه گوره .
- ۱۵۸- پتوي اوبنان اوځي تپت تپت .
- ۱۵۹- خواږه دې هغه خوري چي خداي وركړي وي .
- ۱۶۰- دوې توري په يوه تيكي منډلي نه شي .
- ۱۶۱- چي كور يادوي په كور به پيښ شي .
- ۱۶۲- پور چي زيرني شي هيرني شي .
- ۱۶۳- دميري چي په پيوور كولو رضانه وي نو پچي په كي كوي .
- ۱۶۴- دنورو كه له نورڅه سره دي دموبرك خو ، له بني سره دي .
- ۱۶۵- تر كاته خاته بڼه دي . (تر كتلو ختل بڼه دي) .
- ۱۶۶- په كورگي ميري هم بد دي .
- ۱۶۷- خواږه يازاري سخي (خوسي) تاموي يازاري زڼكي (ځوانان)
- ۱۶۸- دكوټاني گټه دسپي ده .
- ۱۶۹- دتوپك ډز له نژدي لري بڼه ځي .
- ۱۷۰- د لاري ونه لغره وي .
- ۱۷۱- غواچي په غوجل شي ، پسي ميرمن په اونل شي .
- ۱۷۲- تر نامه لاندې ځان په واك نه دي .
- ۱۷۳- يو سړي د بل سړي شيطان دي .
- ۱۷۴- ... كاهي دي زمينداره درب دي كاهي لار شي درب پاته شي .
- ۱۷۵- ما لا بڼه كړه ، ما ماته خپله پښه كړه .
- ۱۷۶- چي اور ولگي لامده او وچ گډوډ سوځي .
- ۱۷۷- سود او زيان سره نيولي دي .

- ۱۷۸ - آس اسان دی سنج ئی گران دی .
- ۱۷۹ - خوبه گوته نه پریکولی شی نه سهولی شی .
- ۱۸۰ - دبنه پلار زوی مه شی .
- ۱۸۱ - شاهین چی په غوته شی مرگ ئی هیر شی .
- ۱۸۲ - اوسپنه چی توده نه شی اوږده به نه شی .
- ۱۸۳ - اخوند غره ته نه تلو او پر جماعت ته راتلو .
- ۱۸۴ - صدري پور غوښت ندري پري وارا وه .
- ۱۸۵ - رومبی د وروستی پل دی .
- ۱۸۶ - ځنگل بی زمري نه وی .
- ۱۸۷ - سل قصې سر ئی یو .
- ۱۸۸ - اور ته چې نږدې کیری آخر سو ځیری .
- ۱۸۹ - سپی چې غپیږی څه وینی .
- ۱۹۰ - چې اوږه نه خوری بوی ئی نه ځی .
- ۱۹۱ - مخ دي وړك شه وینځی چی دوینځی . . . مینځی .
- ۱۹۲ - کتوری که مات نه شو خو چین ئی ولاړ شو .
- ۱۹۳ - څومره خرگی دومره بارگی .
- ۱۹۴ - مری نه خاندی چې خاندی کفن څیروی .

- ۱۹۹ - مور که لیوه شی هم دزوی غوښی نه خوری .
- ۲۰۰ - دم چی ډول وهي زور یی لری .
- ۲۰۱ - اوبو وری بوتی ته لاس اچوی .
- ۲۰۲ - لمر په گوته نه پتپیږی .
- ۲۰۳ - شکون که حلال دی رنگ یی مردار دی .
- ۲۰۴ - گل له کله پیدا کیږی خار له خاره .
- ۲۰۵ - دوه توري په یوه تیگی منډلی نه شی .
- ۲۰۶ - دحاکم کور دریاب دی چی ورپریوت پریوت .
- ۲۰۷ - غله ته وایی غلا کوه کور به ته وایی بیدار اوسه .
- ۲۰۸ - آس په خپل قابو ترپیږی .
- ۲۰۹ - څاڅکی څاڅکی چی ټولپیږی لوی دریاب ورنه جوړپیږی .
- ۲۱۰ - څرمبیکه دپښو په شامت له مارانو ووته .
- ۲۱۱ - اوږدی چاری په اوږدو لاسونو شی چی لنډوی بندوی .
- ۲۱۲ - دوږی تر فهم روتنه پلاو وی .
- ۲۱۳ - دکښیوتلی ډار نه شته .

- ۲۱۴- که اختر عمره میاشت وای چا به اختر بالسه .
- ۲۱۵- ویریا راغلی ویریا تللی .
- ۲۱۶- اول طعام بیبا کلام .
- ۲۱۷- کارونه په وخت پوری موقوف دی .
- ۲۱۸- خر خسی شبنتن ورپسی خسی .
- ۲۱۹- یوه هاوه هغه هم سغا وه .
- ۲۲۰- مه داسی خوږشه چی خوری دې ، مه داسی ترینخ شه چی توکی دې .
- ۲۲۲- ژرنده که دپلارده خو په وارده .
- ۲۲۳- چاره که دزرووی په نس یی خوک نه مندی .
- ۲۲۴- دیوه لاس گوتی هم په یوه شان نه دی .
- ۲۲۵- بی گودره مه گدیږه .
- ۲۲۶- چی تر یوی ویالی توپ کری بله ورته اسانه وی .
- ۲۲۷- که غم نه لری نو وزه واخله .
- ۲۲۸- کنزډیری خبری که که یی ملافاروق ومنی .
- ۲۲۹- خپله ژبه هم کلا ده هم بلا ده .
- ۲۳۰- فریاد له خوږو زړونو کیږی * سړی چی روغ وی ولی نه کا فریادونه .
- ۲۳۱- لوی پرهار دنیزی بڼه دی زر رڼیږی ولی بدپرهار دژب په زړه داغ شی نه رڼیږی .
- ۲۳۲- چی باد نه وی بوتهی نه خوخی .
- ۲۳۳- له پینې تینسته نه شته .
- ۲۳۴- بی ډوله مه گدیږه .
- ۲۳۵- دنیا دمسافرو سرای دی .
- ۲۳۶- اختر داسی زوی نه دی چی پت به تیر شی .
- ۲۳۷- په پردی لاس مار هم مه وژنه .
- ۲۳۸- یا لویو غرو ته خه یا لویو کورو ته خه .
- ۲۳۹- چی نه خوری له هغه باغه ، غم یی په خه خوری .
- ۲۴۰- چی ډب نه وی ادب نه وی .
- ۲۴۱- یا مریامور .
- ۲۴۲- چی طلب یی کوی آخر به یی مومی .
- ۲۴۳- یو ساعت دبل ساعت په شان نه وی .
- ۲۴۴- دلمدی ختی لږی او به دارودی .
- ۲۴۵- چی بد کوی کارونه هغه بد وینی خوبونه .
- ۲۴۶- بدی دگیدر کوه او تپی دزمر وگرخوه .
- ۲۴۷- کومه ونه ده چی باد نه ده خوځولی .
- ۲۴۸- کاروان له ستړی مه پوښته بغیر له خیر .

- ۲۴۹- وړاندې تر کانی لاندې .
- ۲۵۰- چي غواړي پري واوري .
- ۲۵۱- له ډکه لوبښي څه تړنښي .
- ۲۵۲- چي نه ځي وابه دې اخلم او چي نه خوري څه دې کوم .
- ۲۵۳- چي غل نه اوړي مل دي واوري .
- ۲۵۴- که شپه تياره ده لاس له خولي نه غلطپري .
- ۲۵۵- څره سپيه که گرندي يي په ښکار به څرکند شي .
- ۲۵۶- دزيو وزرو ته لاري دي .
- ۲۵۷- سترکي که غتبي دي هم دواړه کسي په زور چل کوي .
- ۲۵۸- څه به بزه وي څه به يي مزه وي .
- ۲۵۹- زينښم که زاړه شي هم له سپنيسو ښه دي .
- ۲۶۰- روپي که وړه ده په تول پوره ده .
- ۲۶۱- چي ملا وايي هغه کوه اوچي ... کوي هغه مه کوه .
- ۲۶۲- په وچو او بو ژرنده نه چليري .
- ۲۶۳- ژرنده داوبو په زور غريزي .
- ۲۶۴- بي کنگاشه به هيڅ په لاس وانه خلي چي خبروي دکنگاش له برکته .
- ۲۶۵- خت په خت پوري نيسه .
- ۲۶۶- بي له دي چي نامرادي ته ورسيري گڼه نشته وهراد ته رسیده .
- ۲۶۷- خپله شاپه خپلو نوکونو ښه گريزي .
- ۲۶۸- او گره دې وي توده دې وي .
- ۲۶۹- چت ته جوړ کړه نقش له ما پرې غواړه .
- ۲۷۰- نوک ځای کړه له نوک نه به دسوک ځای وشي .
- ۲۷۱- پردي دستار په سر ، دمار تړل دي .
- ۲۷۲- سترز کورز ته ريبار غواړه ستر و غروته لار غواړه .
- ۲۷۳- چي نيم غوئي له پوسته شه وروسته دپښو پريکول ورپه يادشول .
- ۲۷۴- يو خورم بل پنځوم .
- ۲۷۵- بلا چي پرته وي هومره ښه وي .
- ۲۷۶- اوبه چي تر سر واوري څه يو کز څه دوه گزه .
- ۲۷۷- اول ملگري بيا لار غواړه .
- ۲۷۸- مينښي ! مينښي ! که ديوه غره نه يو ، ديوي بيشي .
- ۲۷۹- له کنيا سي خولي بي اختياره لاري بهيري .
- ۲۸۰- له هر چا سره خبري دهغه دعقل په اندازه سره کوه .
- ۲۸۱- کوز وي که پاس وي خو چي په لاس وي .
- ۲۸۲- خپل گريوان دبل په لاس کي مه ورکوه .
- ۲۸۳- ميري ميري دا سردی ولي غت دي دعقل له زوره داملا دي ولي

نری-ده دوسلی له زوره دا ... دې ولی غټه ده میرونه په ... کی خبری نه
کوی .

- ۲۸۵ - چی ورپ شئ سرپ شی .
- ۲۸۶ - مارچی سوړی ته ورشی نو سمیږی ته دقبر په سر پروت یی نه سمیږی .
- ۲۸۷ - بوړی غاړی سندر ای ویلی نه * شی
- ۲۸۸ - بلا له هغی پاخی چی یی کړنگ له پوزی شاخی .
- ۲۸۹ - په نښه یی ونیسه مرگ به به راضی شی .
- ۲۹۰ - مرغلی په غوجل کی مه غورزوه .
- ۲۹۲ - سپینه ږیره په کارنده چی زړه تور وی .
- ۲۹۳ - سترگی له سترگو نه شرمیږی .
- ۲۹۴ - کله کله مسخری دایمان زیان وی .
- ۲۹۵ - له ... سپی نه چا پوښتنه وکړه چی په لار کی څوک درسره ښه وو،
ورته ویی ویل چی ټول ښه وو خو بلامی دې په خپل قوم پر یوزی .
- ۲۹۶ - ښه دی هغه ترخه چی وروسته وی خواږه .
- ۲۹۷ - داغ په سپینه جامه لگی .
- ۲۹۸ - دیو له خپل سیوری ویریږی .
- ۲۹۹ - غله ته هر بوټی سړی دی .
- ۳۰۰ - غر، غر لره زر ترپ مه کوه .
- ۳۰۱ - برت په لږی بانې په سړی ښلی .
- ۳۰۲ - گندیږی که دگلاب غونډی گل لری په دی گلاب نه شه .
- ۳۰۲ - پیشو هومره درویشه ، چی په پیونه ده پیشه .
- ۳۰۴ - اخوند گرمولم زه نه گرمیدم .
- ۳۰۵ - دکیدر استازی کیدر وی دزمری زمری .
- ۳۰۶ - پښی هغه ځای ته ځی چی زړه ورځی .
- ۳۰۷ - توره که تیره وی په گذار به څرگنده شی .
- ۳۰۸ - که ورپخ توره ده او به سپینی تری راووری .
- ۳۰۹ - له سترگو لیری له زړه لیری .
- ۳۱۰ - چی له هر چاسره اوسی له هغو به برخه یوسی .
- ۳۱۱ - پردی خواږه خواږه دی .
- ۳۱۲ - چی تیر شی قدر یی بر سپر شی .
- ۳۱۳ - بلاوه برکت یی نه وه .
- ۳۱۴ - وړل دکانو دلویو غرونو له سرونو په سر ښه دی دهرچا له منتونو
- ۳۱۵ - قصه چی په سنده وی هغه له خونده وی .
- ۳۱۶ - چی لږخوری هغه تل خوری چی ډیر خوری هغه گنابمیر خوری .
- ۳۱۸ - چی په سړی چاره شی خدای یی په زړه شی
- ۳۱۷ - زیاته ونه چی پری کیری زیاتیری .

- ۳۱۹- برخه کومه بدهده چی وربنداره ئی کړی او ورئی نه کړی .
- ۳۲۰- اوږه چی خمیره شی هرڅوک کوتی کی وهسی
- ۳۲۱- منگی هسی مات وډبلی ئی بانه شوه .
- ۳۲۲- دبنجخو له حاله میږی پوښته .
- ۳-۲۳ ویشلی دغورولایقی دی .
- ۳۲۴- خواره هاله خوره چی نعمت شی اوبه هاله چنبه چی شربت شی .
- ۲۲۵- چی په مرغانو قلنگ راشی نوقطبیزوایی چی مورک یم اوچی په مورکانو راشی نروایی چی قطبیزیم .
- ۳۲۶- لاس چی مات شی غاری ته حسی .
- ۳۲۷- زوی او لور مور او پلارته ژاری .
- ۳۲۸- خر به خه وی چی بار نه وږی .
- ۳۲۹- ستاپه ترغ کی هم وږی بنوری .
- ۳۳۰- دسندا ورته مینبه ده .
- ۳۳۱- زمایی په اسلام کی شک دی اودی مریدان نیسی .
- ۳۳۲- یوپیسی رسیدی نه شه اوبل ورته ویل چی تری تیرشه اوپیری راو گرزه .
- ۳۳۳- چیرته خرچیرته
- ۳۳۴- دگودی خوله خلاصه شوه او دږدنو لارو شوه .
- ۳۳۵- خدای خبردی چی اوبن به په کومه گونده چو کیږی .
- ۳۳۶- پیشو چی خوب وینی خو مورک په خوب کی وینی .
- ۳۳۷- دهیږی زوی به هیږی پسی حی دوزی زوی به په وزی پسی حی .
- ۳۳۸- پرسیدلی په خپلی . . . خلاصیږی .
- ۳۳۹- کبان کبان په اوبر کی سره وینی .
- ۳۴۰- چیرته گنجی چیرته سالو .
- ۳۴۱- په دودو راپسی حغلی درجاوزی کردی خپلی .
- ۳۴۲- مادرپسی مت نه تالا خان رانه غت نه .
- ۳۴۳- نه باز یی نه بانبه په دی خوشی خلق کی ناست یی غوښی خوره .
- ۳۴۴- وطن دوندی بادشاه روند دی .
- ۳۴۵- له ږندو سترکو نو باسی .
- ۳۴۶- خرمی هم شته خر به می هم شه .
- ۳۴۸- وبه دی شوکوم خودپیازو پنده به دی په سرته وی .
- ۳۴۷- موت دی راوږی لاخاندی .
- ۳۴۹- چی لږی می، لرم به دې، چی لږی می لرم به دې .
- ۳۵۰- نه دخان دساتلو وی نه دیار .
- ۳۵۱- اوبنانو نه ژړل بوریو ژړل .

- ۳۵۲- خپله پښه یې پخپله په تېر ووشله .
- ۳۵۳- کیدر په ونه ختی نه شه ویل یې چی ترخه ده .
- ۳۵۴- آسمان په لوتو ولی .
- ۳۵۵- بر بند له لاری غریزی او ویزی له لاری نه غریزی .
- ۳۵۶- یوه ورځ دوه ئی سیوری .
- ۳۵۷- دپاچاهانو خوب په میرتانه دی .
- ۳۵۸- دبیزو ورور دی په خپله پرهارلویوی .
- ۳۵۹- تراټ بڼه دی که متروکه ، لعنت شه په دواړوه توکه .
- ۳۶۰- چی څه رنگ تاپه هسی یې کر بوړه ، چی څنگ غرهسی ئی غرخه .
- ۳۶۱- په خپله پوزکی بلا راغله بوچکی .
- ۳۶۲- زور شوی مسلمان نه شوی .
- ۳۶۳- رانه شی دغم کاروانه سوددی نه راوړبی زیانه .
- ۳۶۴- خوب چی زور شی بالنبت نه غواړی زړه چی مین شی بنایست نه غواړی .
- ۳۶۵- له ماتې لنډی دوه کسه ویریزی .
- ۳۶۶- نه دې نژدی کتی شم نه دې لپری پرینودی شم .
- ۳۶۷- دغله په بزیره خس وی .
- ۳۶۸- پلاردی سوارومر کرو که پلیو! چی زماله بنی ووت څه شی چی چا هر کرو .
- ۳۶۹- همیشه دکنجی له سره پخه رژی .
- ۳۷۰- کورک کورک دلی کوی او هگی بل کلی اچوی .
- ۳۷۱- شنی په 'غلانه' چیچل کیوی .
- ۳۷۲- دبیدیا سپی راغلل دکلی سپی ئی وشړل .
- ۳۷۳- کون په یوه خبره دوه واره خانندی .
- ۳۷۴- لکه لیونی سپی ځان ته خولی اچوی .
- ۳۷۵- له دمرداری سپی یوپه بل خولی لکوی .
- ۳۷۶- پک په سر برمنځ وهله وینی یې پرمنځ راغلی .
- ۳۷۷- دال دکیندی بڼه دی تیغ دفرنگی .
- ۳۷۸- چابلا نه ویل چی ته به راشی که زه درشم ویل یې چی ته مه راځه
زه به درشم .
- ۳۷۹- ما په روزی پسی مه وگرزوی روزی په ما پسی وگرزوه .
- ۳۸۰- څه لوړو څه دپک سر لغرو .
- ۳۸۱- کندهیری می په تل کی زښتو ، اودی په خولی پوری رانه ودریده .
- ۳۸۲- که زه نه وایم زما داماته پښه به ووایی .
- ۳۸۳- چیری خوله چیری څنگل .
- ۳۸۴- سپی هډوکی خوری خپلو کولمو ته نه گوری .
- ۳۸۵- داسی خبری وکړی چی دخرو تپس شی .

- ۳۸۶ - که څه وایم کلي دی که څه نه وایم دخانی زوی روی دی .
- ۳۸۷ - بی ځایه خندا ژراده .
- ۳۸۸ - څوکه چی تاته وایی غوږ دی سپی یورو نوته به په سپی پس .
ځنلی که خپل غوږ ته به لاس وروړی .
- ۳۸۹ - لکه نر کچوردی دلونډ خونډ بدوی .
- ۳۹۰ - نه به دي څاڅکی سور که ، نه به دي څو زکی مور که .
- ۳۹۱ - اوبه راځی له پاسه بنکته په ژرا ژاري له فراقته چی لارولارو بیا به رانه شو ارمان ارمان تیره ساعت .
- ۳۹۲ - پړند او کون ، پک اوشل په هرځای کی چی کښینی کوی خلل .
- ۳۹۳ - چی مور میره شی پلار پلندر شی .
- ۳۹۴ - څره جولارا باله جولاخو ورباله ، لیوه خبره شه خریمی پرق وخیره .
- ۳۹۵ - دتل هوسی داخوی چی ته لری ښه یی نه لری وانه دسمی خوری هوا د غره لری یوه ورځ به په هسی ښکاری وا وړی چی خپل بدن به په وینو ولری .
- ۳۹۶ - څه غر تور و څه لرو تور که .
- ۳۹۷ - وینسته می ځیری کول کسی می ووتل .
- ۳۹۸ - بد ویل دځان دی .
- ۳۹۹ - چی باران نه وه توی وچوه چی وشه څپرونه یی توی ته یو وړل .
- ۴۰۰ - برگ که بار دی خو یو ساعت په کار دی .
- ۴۰۱ - دیوه اصل دیوه فصل ته ماهر شوی زه کم اصل .
- ۴۰۲ - په ړندو کی دیوی سترکی څښتن پاچا دی .
- ۴۰۳ - چی له مکی لیری ووحج یی وشه چی مکی ته نږدی ووله حج نه پاته شول .
- ۴۰۴ - په مار چی اجل ورشی په لاری برابر شی .

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**